

శ్రీ సీతారామం.

నానార్థగాంభీర్యచమత్కారిక

—†)(000)(†—

అనునీగ్రంథము

తెనుగువ్యుత్పాదములు, సంస్కృతశ్లోకములు, హిందుస్తాని - తెనుగు - సంస్కృతము కలి

సియున్న చమత్కారపద్యములు, చదవంగవుయెత్తులు,

మొదలగునవి జేర్చి

కుచ్చర్లసాటి సూర్యనారాయణరాజుగారిచే

గోదావరిజిల్లా యిలాకా తుని పట్టణంబున

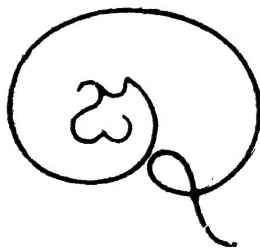
వెల్లియున్న

శ్రీ గాజు పత్రివాయ వెంకటసింహాద్రిజగపతిరాజు బహదరుగారి

స్వకీయ

శ్రీ సీతారామనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రకటించబడియె.

డి.ఎం. అగష్టు ౧౯౧౨ సం॥రం

అది రామలు.

—కీకీకీ—

అది సీసా రామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను

అంజనేయ సమేత శ్రీ సీసా రామాయ నమః

అది విశ్వు శ్వేతా య నమః॥

అది పార్వతీ శివా య నమః॥

అది సరస్వతీ బ్రహ్మణే నమః॥

—కీకీకీకీ—

నానాధాన్యభ్యుదయశాస్త్రికి.

క॥ ఏమీననతా బేలన । నాముంగిటి కేలరాడు సరహరిపిన్నా । రామ
లమున్నారంపిన । ప్రేమతమరిబుద్ధిచెప్పి పిలువవేకలికీ॥

మున్నూర్ - కూర్మం - చరాహం - సారసిహం - హమసం - చరశురామ - అదిరామ - చలరామ
కాన్డం - కీకీకీ॥

దేవీదాస - శానుకేలవాడు - నామంగిటికేలరాడు - సరహరి - విన్నవాడు - మున్నూర్
రామమువంటినిహ - శ్రీమత - మున్నూర్చెప్పి - పిలువ - కీకీకీ॥

గీ॥ సామువెన్నెలగుత్తిపూసజ్జరాల్లు । వేల్పుట్టిల్లులపైదోడవిడిదిగిన్నా ।
మిన్నపావడగలకన్నెమిన్నగిన్నా । కిన్నెదొరసామిసరిమిమ్ముగాచుగాని॥

సంబంధ - పార్వతీ - మైసూరు - మున్నూర్ - భూదేవి - సీతాదేవి - అదిరామము

ఈ॥ గోపబ్రహ్మయోహితుసమన్త సముద్రైస్సవిశంజిలంబుజా । క్షీప
తినంతరంగిమున జెల్పుగిగిన్నె । సద్బిగిమ్మిలం । చాపలలోచనమునవిశంబు

భగంబుగజేయదేవరగ । ప్రాపుగబెండ్లియాడునట పట్టినిగట్టిగసంవ్వరిం
దెరగఁ

గోప, వృషభము - బృహద్వయ, వాతానముగల - వృషభురంగుడగు శత్రుసమీరోధైక మ
స్వభునఁ బుత్తుడగు

పితృగిలాంబుబాడ్చివరి.

పితృభాః శాత్రియనెడు - అంబుబాడ్ - ప్రియ - పెనిమిటి - సకాశుని మనంబుగన్ము

లసన్నివిష్టిలా వావలలోచనేనుగా

భగవ, ప్రకాశించువాడైన - పిల్లిపిల్ల, లక్ష్మీయనెడు - చావలోచనా, చావబట్టముతోడి
గర్భముగిల్లప్రియ - భగవ, పెనిమిటియగువిష్ణునను - భగంబు, వాగముగా జేయనట్టి యూర్వి
దునిపెండ్లియాదిన పార్వతికుమారుడగు విష్ణుశిష్యుని ద్విధముగ నెల్లప్పుడు దలంచెదను. బృ
హద్వయ - పితృగిలా - పిల్లిపిల్లవాడగుములకుత్తాధిపములందు - ఆశ్వినైపుహద్వయఃరాత్రవై
పిత్రిలా, శ్రీశిష్యపిల్లిపిల్ల, అను వైదికోశముల ప్రమాణము. పట్టుపు మనంబువలన విం
మ్రదు పుట్టిననుకన్యకున.

కయిమామనసావారః - అనుభవమునూ పిచ్చియు ప్రకాశము

క॥ భక్షణసేవితీక్షికి । భక్షణయగునన్యవాని భక్షణసమున్ది । భ
క్షించునతనితనయుని । నీక్షించినవానిసుమని వేడ్క భజించుగా॥

చ॥ వనచరుతండిగమ్మునికివైరులువైరిచమాజవైరియా । ఘృనకుమా
మవైరిసుతుగాచిన యాతనిపిన్నతండియా । యనఘుని యన్నయన్న
ను నాయువడంచినచానితమ్ముం । నెనరుగిన్నవానిసుతునేతినవైరికినే
నుమొరైకెదగా॥

గీ॥ తండికొడుమలూకకతరుణునిరమియింపపుత్రులిద్దఁబింపారుగలు
గ । నొకనిబంపిరాజ్యమొకనికిచ్చినప్రభు । వారడిచ్చుమాకునభిలీరులు॥

సుఖ్యదు - ముదురు - మంతవి - కర్మభక్తరాజ - భూమి - కృష్ణమూర్తి.

గీ॥ అరిగొల్లకయన్నవానన్యమగుని । అందులోదానియన్నవానకరమగు
ని । నన్నినాథనిజెరువుదానమ్మనవరి । సమలుదయదేసిమిమ్మనక్షింపుగాత॥

నావార్థగాంభీర్యచమతాగారిక.

సీ॥ ఘనపుష్పరుహశరాజననిసామూహవరగరమేననిలదినతరునిసవసః ।
 ముకుతమ్రనితంద్రికూతురుతోబుట్టువరసిమద్రించిననతనిజనకు । పరిచేత
 సుతంబుపసిడిగైకొనువానికంచుకంబూడ్చినఘనునికూర్చి । పుత్రునిసత
 నీనతంద్రిబ్రోచెటిబంబుతమ్మునిభాగ్యము దనరునన్త । కగ్రజాతునియనుజ
 న్మనానికినిచెల్లెలోనాతయిన్తనన్మదిష్ట । కొడుకుమామను కూతురుకొ
 డుకునేలి । నట్టిదేవుండభిష్టంబులిచ్చుగాత॥

ఉదకం - ఉదకం - బాం - ఓడ - వంశ - సాంకూర్తి - పార్వతీదేవి - గంగ -
 కిష్కావారు - గుంటి - భవమహారాజు - త్రావడేవి - ద్విష్టద్విష్టవహారాజు - అశ్వత్థామ -
 ద్రోణార్జున - దుర్యోధనుడు - కర్ణుడు - దశేయ్యుడు - వారి - అంగదు - సుగ్రీ
 ఖదు - అంజనేయులు - కీలుడు - హిడింబి - మంత్రి - ధర్మరాజు - అర్జునుడు - దుష్టిదేవి -
 తేజోదేవి - సుభద్ర - అభిమన్యుడు - విరటరాజు - ఉర్ర - పరీక్షిత్తహారాజు - శ్రీకృష్ణుని.

సీ॥ సులిలంబువ్రాసియోనుద సుధాకరజాతునిలువంగ కమలమైవెలసి
 యుండు । తరువారకమలబాంధవునిల్పి మునుపటివారిమానుపగ కుజే
 రుడవును । సులిలతయప్పటిసలిలమావంక నేనిలుపగమిహిరుడైవెలసియుం
 డు । సింధురాననునియాసీమకుడెప్పించి వీక్షింపరుద్రసంఖ్యాక్షరములు ।
 గానబడియున్నయలవారికదనమునను । మించియుంచిన జగజెట్టియుచిత
 ముగను । సిరియునాయువుసంకల్పసిద్ధిజయము । పరగదయచేయనీసభా
 పతికినిపుడు॥

సీ॥ చుక్కలగడుబ్రోవు నెక్కుటెక్కుమువానియస్త్రంబునుతునిమే
 నల్లునన్న । కొడుకుతమ్మునిమేనకోడలిపెదబావతండ్రితండ్రితనూజధవుని
 నూమ । మనమనికేడింబమరియు నాతనిగల్గినవత్తమ్మునిరోమ్ముజరచువా
 ని । జనకునికెల్లాలితనయులలోపెద్ద వినగబెంపొందినప్రసిద్ధిగాను । ధరము
 కంబునబాహ్యునిజేరచువత్తి । సిరియుగలడెలమితస్థిరమువాడు । బరగ
 గృహనేయునీసభాపతికినిపుడు॥

సీ॥ తనయమ్ముతేలిపొన్నుత్తమోచు మొలనూలు పసిబడ్డవెదలితి యొస.

గువాడు. తనపట్టియెకిరింతదినువానిదినువాని కొడుకుతన్నునకుదూపినవాడు. తనపింటికొప్పుననునువారిదొరతేజ నెలపుపెన్నెరులుగా నెగడువాడు. తనతేరుసవతిచక్కనియింటిచుట్టంబు పగతుదాసుతియింప బరగువాడు. స్వస్థిభ్రమకేశుడవ్యయిండుమరినుతుడు. కామితములిచ్చి బ్రోచుత కరుణతోడు॥

చ॥ ఇలగుహవైరివైరి ధరియించినమేఘుని సామిపుత్రుతో. బలనాటిచన్నవానిపురి భస్మముచేసినయుగ్రవైరితో. బలనుతేతుల్యుడౌ నతినిభర్త కుమారుని వైరిశేఖరోజ్జ్వల శశిపుత్రు తాతతనుజాత యొసంగుత సర్వసంపదల్॥

వృక్షములు- అగ్ని- ఉదకము- మేఘుడు- చంద్రుడు- వాన- రావణాసురుడు- లంక- అంజనేయులు- భీముడు- శృంగముల్లి- మన్మథుడు- శిశువుడు- బభ్రుడు- సముద్రుడు- ధ్వజేవి.

క॥ సురవరుగురుప్రియసతినుతు । వరసకుని తండ్రిమాను వరసుతు మానున్ । శిరమంచుగొన్న పరుసుతు । నిరతముసేకింతు నియమనిష్కలు పమతిన్॥

దేవేంద్రుడు- పృథ్వీ- తార- బభ్రుడు- చంద్రుడు- సముద్రుడు- ధ్వజేవి- మన్మథుడు- సాంబముల్లి- విశ్ణుశ్వరుడు.

క॥ నీరజమిత్రుని సుతుసుతు । కూరిమిసతి ధవునితండ్రి కొమరునియన్నన్ । ధీరతననిబరిమార్చిన । సూరునిసుతుమామ సకలశుభములనొసగున్॥

సూర్యుడు- యమధర్మరాజు- ధర్మరాజు- ద్రౌపదీదేవి- అర్జునుడు- శృంగరాజుడు- కృష్ణసనుడు- కుర్యోధనుడు- భీముడు- అభిమన్యుడు- శృంగముల్లి.

గీ॥ పర్వతశ్రేష్ఠపుత్రిక పతివిరోధి । యన్నపెల్లమున తనుగన్నతండ్రి । ప్రేమతోడుత నాతనిపెద్దబిడ్డ । సున్నమిప్పుడు తేగదేసన్నతంగి॥

పార్వతీదేవి - సాంబమూర్తి - మన్మథుడు - బ్రహ్మదేవుడు - సరస్వతీదేవి - లక్ష్మీదేవి - సముద్రుడు - శ్యామదేవి

క॥ శతపత్రంబులమిశ్రుని నుతుజంపినవాని బావనూనుని మాహాన్ ।
సతతముతలధరియించిన నుతవామానడైరడైరి సున్నంబిమగో॥

సూర్యుడు - కర్ణుడు - అర్జునుడు - కృష్ణమూర్తి - మన్మథుడు - చంద్రుడు - సాంబమూర్తి - విఘ్నేశ్వరుడు - వి॥శ - పద్మి - మర్కట

గీ॥ శతపత్రమిశ్రు సుతవరుజంపిన నతనిబావ పెద్ద యగ్రిజంకుం ।
సతని యాయుధంబు సవనిమోచిన నతడె యితనుసుమ్మ యంబుజాక్షి॥

సూర్యుడు - కర్ణుడు - అర్జునుడు - కృష్ణమూర్తి - విరాట స్వామి - నాగలి - దున్నపోతు

కి॥ సగపగతుపగతుపగతుం । పగతుండగు మగధరాజు బరమార్చన
యా । జగజ్యేష్ఠియిన్నతండ్రికి । చిగు వాహనమైనయట్టి ధన్యండితడె॥

ఉవేంద్రుడు - సరదాసురుడు - శిష్టమూర్తి - జరాసంధుడు - భీముడు - భీష్మరాజు - యమధర్మరాజు - దున్నపోతు

చ॥ విరహులడైరివైరి సలివేకుకనూనుని జేతుబంటుజోడగుమగగో
న్నవాని సుతునాలిసహూచరిభగ్తయనుజంపం । దెనిమిటినూనుమామ
వరపుత్రక మామవిరోధితండ్రిను । స్థిరముగవచ్చునంచు సముదారగుణా
కిరనుంటినిచ్చటన్॥

మన్మథుడు - సాంబమూర్తి - గంగ - భీష్ములవారు - మర్యభద్రుడు - కర్ణుడు - ఉవేందుడు - అర్జునుడు - చిత్రాంగ - సుభద్ర - కృష్ణమూర్తి - తానమతీదేవి - సూర్యుడు - అభిమన్యుడు - విద్రాజు - దుర్జ - సింహబిరుదు - భీముడు - వాయువు

చ॥ అనురులు మేఘముల్ కుసుమమాస్యము హేమముభాస్కరుండు
మా । సమునురగంబు శంకరుని చాపముపంకముపాండవాగ్రజం । ఉమ్మత
కరుండనందగును ద్రృక్షరసంజ్ఞల మధ్యనర్ణముల్ । క్రీమముగ నాహ్వా
యంబొసరగల్గినవేలుపు మిమ్ముబోవుతన్॥

చ॥ మమతనుతానునొక్క చెలి మానినీవిభునామమేమనన్ । కమ

లజగంధబలై... కరికంధిప్రజావళిచంద్రికాశవ, త్రమునుద్రివర్ణయు క్తముగ
ప్రాసననంమలమధ్యవర్ణముల్ । క్రమమున ప్రాసచూపం గజగామిని నాపి
భునామమేర్పవే॥

సాగంగ - సార - విభాత - కొడుది - గొడుగు

చ॥ సురసుజనేత్రినీచుగని చక్కని పేరు పదింపుచున్న సుప్పరచుపతి
ప్రణామణియు భావములూదలసోససగ్గుణో కరియునుకరిగొనుటకు హరి
కాన్తుకీముల్ శరీ మ్మముల్ శుకెల బగుదుగ పిట్టలూ నడిమి యక్షరముల్
ణుతింప బేరగుం॥

ద్వీరదం - అఘదం - కనా - సాయకం - కుమరం - రింగి.

మ॥ సుదీపి నీవిభుపేరుదెన్పుమనినెన్ సుచ్చక్తివశాబుద్ధదే ముపినున్
మాధువువాహమున్ మఘగిపున్ గాగమామనోమంగళుం । ప్రచిరంబున శ
శంకద్రవర్ణములు గాభాపించి వేవేగ నె మ్మదిమధ్యస్థునిపట్టి ప్రాస చమ
పవ మన్నాఘ నామంబగుం॥

మనాంక - విరాజు - పిమలి - వణిని - భరాజు - సాయకం - ఉద్రుప

చ॥ సయమునదెప్పమింటి హరి నామము చాతకి ముల్పురసె కెలో ద్భ
యతనయా మనోహరుని చాపముభృంగములొంగునె సాభాపయితిము
గాగపినినిద్రవర్ణములంసిగప్రాస వానిలో మయమునెన్నవర్ణములుమా
నకగూర్చిన వారిపేరగుం॥

స॥ మీనాక్షనీవిభుపేరేమియన్నను చాతుర్యవేగగ నానాతిబలికె
నక్రంబుహేమంబునగధాముపుప్పొడియబ్బరంబేనుగి యాజిపడవసన్ని
టకిజూడ మూడేసియక్షరంబులుగల మారునామములవేర్పరదిజూడ నా
నాఘపేరుకు నడిమివర్ణంబులు సరయినదెప్పతి తెలిసొట్టు యనుచు నా
నాతి బలికెను నతిశయముగ నిట్టి నామము గలవాడు యాతడనుచు వం
చనయు లేకబుధులెరిగించలేని వారికేనాచరించెదవందనములు॥

సీ॥ మాధవీనీపునామగనిపేరడిగేపుచెప్పవచ్చునటన్తుసిగ్గువదలి। మా
ధవీనీపునా మగనిపేరడిగేపు చెప్పవచ్చునటన్తుసిగ్గువదలి। మాధవీనీపునా
మగనిపేరడిగేపుచెప్పవచ్చునటన్తుసిగ్గువదలి। చెప్పకతీరదాశేషశయనుని
పేరుచెప్పెడవిసన్తుసిగ్గువదలి। సిరియప్పత్తుంబురా రాజుసాధురగ్ని। ర
మర రజితాద్రి కేశయు నావతుడను। రెండుమూడేసివర్ణంబులమర మధ్య।
మధ్యమాక్షరపత్తిగ నా మగనిపేరు॥

గీ॥ సిరియప్పత్తుంబు ధనపతి పరిమెళంబు। ననలుడనురయునుపవనం
బసియనావ। నందుమూడేసివర్ణంబులమరుశబ్ద। మధ్యమాక్షరపత్తిగ నా
మగనిపేరు॥

దీని అర్థము. — వీరభోగవసంతరాయడుకావలెను:

సీ॥ ఆద్యంతమధ్యమాంతాదిమధ్యంబుల్ తేటిరక్కసిరాజుదెలియ
దల్లి। యాద్యంత మధ్యమాంతాదిమధ్యంబుల్ శేపునిల్లువరిచేనుక్షీరధార।
యాద్యంతమధ్యమాంతాదిమధ్యంబుల్ భార్యయు కిడ్డఁబుబరగఁచెట్టు।
యాద్యంతమధ్యమాంతాది మధ్యంబుల్ మారువన్నెయునీటెమంటజో
డు। నన్నిటికిజూడ మూడేసి యక్షరములు। మొదలు తుదలను నడి తుద
మొదలు నడుమ। ప్రాణరక్షణలతలంచు పాదపముల। పరికరములంచునీ
యధ్యమరయవలయు॥

అంబలి - గుప్తాక్షి - అవాలు - పొగడ.

సీ॥ అసమానకోదండు చైనరాజెవ్వడు రాజుపేరిటగల రత్నమేది।
రత్నంబుపేరిటరంజిల్లుముతువేది ముతువుపేరిటగల రుద్రుడేది। రుద్రుని
పేరిటరూఢిల్లుజగమేది జగముపేరిటగల జంతువేది। జంతువపేరిటగన్ని
చుపయ్యేదిపక్షి పేరిటగలవృక్షమేది। యన్నిటికిజూడమూడేసియక్షరములు।
నామలుడుపంగ చుదలెల్లనాచులగును। జెప్పనాతడుభావజ్ఞచక్రవర్తి। చె
ప్పలేకున్ననగును నేచిన్నినగవు॥

అమరావతి - మగువ - వసంత - తాపసి - ప్రియ - మేనుగు - గోంక - కదంబ.

సీ॥ శ్రీరామునకు సీత చెలగియెచ్చటనుండు నారాము డేటికి నడ
వికేగె। నేనినమారీను దేదిదాల్చుచువచ్చె నెసగి దైత్యుని రాము డెచ
టజంపె। సుగ్రీవుదారాముజూచి యేమనిపల్కె వాలి రామునిచేత నేల
జచ్చె। లంక నేరితిని బొంకమడంచెనుబ్రజలనేటికితండు బ్రబలజేసె।
నన్నిటికి జూడ మూడేసి యక్షరంబు । లీవలావల జూడంగ నేక విధ
ము। సన్మతిగజెప్ప భావజ్ఞచక్రవర్తి। చెప్పలేకున్న నగుచునే చిన్నినగవు॥

సీ॥ రాము డెవ్వారితో రావణునిద్దించె పరవాసుదేవుపట్టణ మదే
ది। రాజమన్నారుచే రంజిల్లు శరమేది వెలయ కానుకపంటి విస్తదేది।
యలరంభకొప్పులో నలరుపూదండేది సభవారి నవ్వించు జూణు డెవ
డు। సీత పెండ్లికోరి చేసిన ధనువేది శ్రీకృష్ణు డెచ్చట జెలగుచుండు।
నన్నిటికిజూడ నైదేసి యక్షరంబు। లీవలావల జూడంగ నేకవిధము। స
న్మతిగజెప్ప భావజ్ఞచక్రవర్తి। చెప్పలేకున్న నగుచునే చిన్నినగవు॥

లోకమూకతో- రంగధగరం- లకోరకోల- జంబీరవిజం- మందారదామం- వికటకిని-
పంచాస్యచాపం- సందసదసం.

సీ॥ రాజులకెటువంటి రత్నముల్పియమయ్యె కాయలేచెట్లవికరులు
మొంగు। నీశ్వరుడెవ్వని నెచ్చట ధరియించె జారు డెవేళ నెవ్వ
నిగోరు। నెన్నెన్ని దినములకే తెంచుపున్నమిజనయిపుత్రినేజూడమో
నెన బంధువులెయ్యెడబలసయే తెంతురు యాతకాడెంచున భీమజెండు।
నన్నిటికిజూడ నైదేసి యక్షరంబు। లీవలావల జూడంగ నేకవిధము। స
న్మతిగజెప్ప భావజ్ఞచక్రవర్తి। చెప్పలేకున్న నగుచునే చిన్నినగవు॥

వెలగలవె- నెలనెలనె- నెలనెలనె- కెలకులకె.

సీ॥ మానుజునియొకారమహిమకు మొదలేది నగవైరివైరికినగరమేది।
రాముడు గాచిన రాక్షసపక్షేది శివీకర్ణమారించు చెల్వమేది । పంచబా
ణునిపంటబరగినరుచియేది గిరిజాపల్లభుజించుగిన్నెయేది । నయనాంగర

కుసుమలవంశముచేయివేది చెలగిమానముగాచుచెట్టచేది. యన్నిటికిజూడ
రెండేసియక్షరములు. యామలుడుపంగతుదలెల్లనామలగును. సమ్యతి
గజెప్పుభావజ్ఞచక్రవర్తి. చెప్పలేకున్ననగుచు నేచిన్నినగవు॥

శల - లంక - కా - కర్త - తీపు - పుర - రెప్ప - పత్తి.

సీ॥ నక్షగ్రీవీధికి నాథుండు యెవ్వడు రంగైన గుడిలోన లింగఘేది.
నామానంబులమీద వన్నెకుపేరేది దేవతాముఖులకు తిండియేది. నరకా
మరునిగన్న నానినామంబేది పాలతెచక్కదనంబు బోల్పునేది. నల్లికికడ
బుట్టు గనయునిపేరేమి వింబంబుగప్పడి పేరదేది. యన్నిటికిజూడరెం
డేసి యక్షరములు. యామలుడుపంగ తుదలెల్ల నామలగును. సమ్యతిగ
జెప్పు భావజ్ఞచక్రవర్తి. చెప్పలేకున్న నగుచు నే చిన్నినగవు॥

శల - శల - లక్క - కండు - ధర - రంధ - భ్రమ - ముచ్చ

సీ॥ జనులకు కవచంబు సమరమం దెయ్యది గుహునకు ప్రియమైన
గుట్టుమీర్తి. గుర్తునబరగెడి గురువాక్యమెయ్యది శిశువుల వృద్ధికి బొసగు
నెర్తి. యా మోదమనియెడి నామమేమందురు యునికిపట్టనియెడి యుడు
వదెది. గాజుల రాజుల రథ్యంబుదెయ్యది మండువేసవిగాయు హాహిజ
మేది. చెలగురెండేసిపదముల కెలమిజూడ. నుత్తరంబేకవచనమై యుం
డవలయు. సమ్యతిగజెప్పు భావజ్ఞచక్రవర్తి. చెప్పలేకున్న నగుచు నేచిన్ని
నగవు॥

సీ॥ దశరథాగ్రీనుతుండుశశియునుబట్టణం బొక పేరులోపల నుండవల
యు. దిగ్వికాంతకుడునేత్రంబునుమాలయు నొక పేరులోపలనుండవల
యు. వేల్పునుత్రోవయువెలయుబ్రాహ్మణంబు నొక పేరులోపలనుండవల
యు. కిసంబుకార్పాసమైనరమహిజంబు నొక పేరులోపల నుండవల
యు. దినియర్థముచెలియగబూనుకొనుచు. మదివిచారింపవచ్చునైచుమా
సములను. సమ్యతిగజెప్పు భావజ్ఞచక్రవర్తి. చెప్పలేకున్న నగుచు నేచిన్ని
నగవు॥

సగవు

రామచంద్రాపురము - రుద్రాక్షమల - దేవదారిపుష్పము - వైదికత్రయేణ్ణు.

సీ॥ ఏనుగుసింహంబు నెలనాగయునుగూడి యొక మాటలోపలనుండ వలయు । రారాజురతిరాజు రాజరాజును కూడి యొక మాటలోపల నుండ వలయు । పక్షియువృక్షంబుపాపాణమునుగూడి యొక మాటలోపల నుండవలయు । ఘటిరాజుఘటివైరిఘటిభూషణుడుగూడియొక మాటలోపలనుండవలయు । దినియర్థముదెలియగమూనుకొనుచు । మదివిచారిం దిపమనైమ మాసములను । సప్తతిగజెప్ప భావజ్ఞచక్రవర్తి । చెప్ప లేకున్న నగుచు నేదిన్నినగవు॥

౧ నాగకేశరాయి - ౨

౩ క్షిప్రకేశరాయి - ౪

సీ॥ అచ్చర యంగనయనిలూశ్వమునుగూడి యొక మాటలోపలనుండ వలయు । లచ్చియేనుంగునులూవణ్యవతిగూడియొక మాటలోపల నుండవలయు । వెన్నెలమల్లిక వేలమకయునుగూడి యొక మాటలోపల నుండవలయు । మంత్రియునగ్నియుమధుగునుయొనగూడియొక మాటలోపలనుండవలయు । నీపదంబుల దెలిపిననిష్ఠుడేను । బ్రస్తుతించెదనానాద్ధ పదవిచులను । దెలుప లేనట్టివారినిధీరులనుచు । బలుకకుందురు పరిహాసకులు ముదమున॥

సీ॥ రజకక వాటముల్ రహీదప్పియుండుట కేమి హేతువో దాని నెరుగవలయు । యిల్లును శేషువుసీసమైయుండుట కేమి హేతువో దాని నెరుగవలయు । పాలిచ్చు మొదవునుబకపక్షిహీనమైయేమిటనుండెనో యెరుగవలయు । సస్యంబునుచ్చరిసంతోషవర్ణమైయేమిటనుండెనో యెరుగవలయు । దీనియర్థంబుజెప్పిన దేసికునకు । నెలలుపండ్రెండు పురసతు నేర్పుతోడ । సప్తతిగజెప్ప భావజ్ఞచక్రవర్తి । చెప్ప లేకున్న నగుచు నేదిన్నినగవు॥

ఇతకతక - కప్పతక - చావడే వానాద్ధిక.

సీ॥ కొమ్మలుగలవని కోపించిపాడవచు కట్టిబంధించినగ దలకుండు॥ నీ
 నచుపార్లచుయెన్నాళ్లకైనను బంధంబువేసినపాలుగలవు । మేతకాసించ
 చుమేఘంబులోనీళ్లుకావలెననుచుండుకడుపునిండ । తనకడుపునిండినదా
 రిద్ర్యములుబాపు బహుజీవరాసులు బ్రతుకవచ్చు । దీనియర్థంబు దెలియ
 కదివిరినరులు । మరివిచారింపిపద్యనైచుమాసములను । సన్మతిగజెప్పఘ
 వజ్ఞచక్రవర్తి । చెప్పలేకున్ననగుచునేచిన్నినగవు॥ చెరువు.

సీ॥ రాజీవనేత్రినీరాజ్యమెక్కడిదన్ననొక చేతకొప్పువెంట్రుకలుజూ
 పె । పద్మయతాక్షినీపట్టణంబేదన్న నవ్వుచునొడ్డాణనడుముజూపె । విం
 శాధరోష్ఠి నీపేరేమిచెపుమన్న సొగసైనశుకవాణి మొగముజూపె । నిం
 దీవరాక్షినీకెవ్వడు విభుడన్న తనవ్రేలి ముద్దుటుంగరముజూపె । విడిదిచె
 పుమన్నబాలిగ్లనడుముజూపె । కులముచెపుమన్నమరుకేళిగృహముజూపె ।
 తరుణిరన్నున్న బుగ్గులుగరచిజూపె । భరిరవినవయ్య బారస్త్రీప్రాథతనము॥

సీ॥ ఎలనాగ నీదేశమేదేశమన్నను చెలివంగమానొక్కచేతజూపె ।
 భామరో నీవున్న పట్టణంబేదన్న చంద్రునిగూడి పాషాణమనియె । నిండి
 వరాక్షి నీ యిల్లెక్కడన్నను తలనీరు మోసె నత్తరువుకింద । నేజాతి కో
 మలి యెరిగింపు మన్నను యేటిలోరెణ్ణెల్లు యిసుగవుచ్చె । నింతినీకువెలుప
 యెంతనియడిగిన చుక్కజూపె నుదతిసున్నజుట్టె॥

సీ॥ మగువ నా మరదలొ మారుతగ్లివినీవు వరుసజెప్పవుగదె ఎదినగా
 ర । అత్తబిడ్డవునీవు యనుగుచెల్లెలవైతె మనకువావులు గలవె మనుమరా
 ల । గారావునాబిడ్డ యేరాలు మరదలొ నా కూతురవు గదె నాటి నీవు ।
 'మాయత్తతమ్మని మరదలు వదిలెవా దాని పిన్నత్త నా మేనవదినాణ్ణి పె
 న్నీత్తకోడలు తల్లిరావె । మారుటత్తకు మరదలుమనుమరాలయనుచు వి
 జ్ఞోషు వావులు బెనసి కలిపి యొక్క వాచిని వరుసగా లెక్క జెప్పమా॥

సీ॥ ఇల్లులు మనుమరాల్గీరితి యాయనో మనుమరా లిదెయ్యెమ్మా

మయ్యె. మామయే వావిని మరదియై యుండునో మరదియెందుకు గూర్చి మనుమడయ్యె. మనుమడేవావిని మరియెల్లు థాయెనో యెల్లుని ల్లులెల్లు యత్తయ్యె. అత్తయేవావిని ఆయెను కూతురు కూతురు సరియెల్లు కోడలయ్యె. దిని యర్థంబు జెనులకు దెలియరాదు. తెలియ వచ్చిన కవులకు తేటపడును. జలజహితరంగ పారిసచంద్ర నిన్ను వర్ణనలుకాయలేరెంత వారలైన॥

సీ॥ హరిసీవనాకారి యాలి పరాచారి కూతుగు వ్యభిచారి కొడుకు జారి. యన్యునిర్దయకారి యబ్బసంకిలికారి యత్తపరాధారి యక్రమా రి. మరదలు శుభచారి మనమడు జడధారి మరిది క్షీణాకారి మామయ్యారి. వదినె నిర్దయకారి వాడపత్యాకారి భటుడు మరగటరూపి పడక నారి. చూడు నీమర్నమెల్ల నే నాడుదాన. నేడు నన్నేలి సిగ్గు కాపాడు కొమ్ము. సరసదరహాస ద్వారకాపురనివాస. మదనగోపాల రాధికా హృదయలోల॥

సీవనాకారి. లక్ష్మీదేవి- ౧౦౫. మన్మథుడు- ౨౩కేయి- వసుదేవుడు- భూదేవి- మాయ - నారదుడు- చంద్రుడు- సముద్రుడు- జ్యేష్ఠాదేవి- గరుత్మంతుడు- అంజనే యుడు- శేషువు.

సీ॥ తొన్మండ్ర మొగుల నెత్తుకపోయె కోడలు చెల్లెలు సన్యాసి జే సుకొనియె. నత్త భూవరుల నెయ్యిముమీర జెందెను కూతురు పనకొండ గూడుకొనియె. మరదలొక్కతె మారుమనువుగట్టుకుపోయె నిల్లెలు పొ రుగిండ్లకేగుదెంచె. వదినెగారును పల్కువానితో వర్తించె మేనత్త భా నునిమీద వలచె. వావులిట్టట్టు జేసితి వన్నెకాడ. తగదు రావయ్య నీజా నతనము మాని. సరసదరహాస ద్వారకాపుర నివాస. మదన గోపాల రాధికా హృదయలోల॥

౧సరస్వతి, ౨శుభద్ర- ౩భూదేవి- ౪౧౦౫, ౫
౬కుంతిదేవి-

౬లక్ష్మీదేవి-౭

క॥ సురలను సురలే మ్రింగిరి। పరగంగా బ్రహ్మవచ్చి భాసుని మ్రింగెన్। అరయగ నప్పరి చెంతను। శిరహీనుని శివుడుమ్రింగె చిత్రముగా డె॥

చాపలను చాము మ్రింగినవి- మేక జిల్లేడుచెట్లను తిన్నది- ఎలుకపీతను నక్క- తిన్నది.

క॥ జలచరము మిడుత మ్రింగెను। లలి మిడుతన్నింగె జలచరంబు భుషినిదా। పలరాజు మ్రింగె రాజును। వలరాజును రాజు మ్రింగె వలనొప్పంగె॥

క॥ నక్షత్రముపేరిట సతి। నక్షత్రము చేతబూని నాధునితోడన్। నక్షత్రమునకు రవ్వని। నక్షత్రము చేతికిచ్చి ననబోడి చనె॥

ఉత్తర అనే చిన్నది- హస్తము చేతిబట్టకొని- మూలకు రవ్వని- ధరిచేతికిచ్చి వెల్లినది.

క॥ నక్షత్రపనికి దమ్ముడు। నక్షత్రము మగనిమామ నయమలరంగా। నక్షత్రకాయ మాకును। నక్షయ విభవంబులూసగు ననయము బ్రీతి॥

క॥ తారాపతిధరనుతుడును। తారాపతి యన్నుతుడు తారానుతుడు॥ తారాపతి జంపుదమని। తారాలోకించిరపుడు దర్శింపడుతై॥

ఉ॥ మామను సంహరించి యొక మామను గర్వమడంచియన్నికా। మామను రాజు జేసె తన మామ తనూజుల కాన్తబంధుడై। మామకు గన్నులిచ్చి సుతు మన్నునింతికి తాను మామయై। మామకు మామయైన పరమాన్నుడు మాకు బ్రసన్న మయ్యెడి॥

కింగుడు- జొంపించుడు- చంపుడు- పంచపాండవులు- భృతరాష్ట్రుడు- రఠీదేవి- సముద్రుడు- విష్ణుమూర్తి.

క॥ వాసవరవి సోమాదులు। వాసవ రవిసోమసుతులు వాసవసుతులు। న్వాసపులురవులుసోములు। వాసవరవిసోమసుతునివాకిటభృత్యుల్॥

క॥ ఆకాంతామణి యుపరతి। కాకాశం బొణకె తార లట్లట్లాడె॥ జోక్తన గిరులు కదలెను। భీకరమగు తమము చంద్రబింబము గప్పె॥

నదుము- గోళ్లు ముట్టములు- కుచములు- ముఖము.

ఉ॥ కన్యసి నైమ జంఘలును కన్యకు నేమ విశాల నేత్రముల్ । కన్యకు నాల్గు కన్యోమలు కన్యకు నారుకు చవ్చయింబునున్ । కన్యకుద్వాదశం బరయ గావర మధ్యము గల్గినట్టియా । కన్యకునీనునుం బదియు గావలె కన్యకు రింగినాయ కా॥

మకిరం- మీసం- ధనస్సు- కుంభం- సింహం- మిథునం.

క॥ కన్యకు నారు కుచంబులు । కన్యకు మరి నేమకండ్లు గణుతింపం గా । గన్యకు నాలుగుబొమ్ములును । కన్యకు బండ్రెంపింపిము గలదా చెలికి॥

కుంభం- మీసం- ధనస్సు సింహం.

చ॥ పది యది తెకెరె-మున్ గలుగువాడని నాయగదా దపించుచు । న్యుదకములేని నాలపదియుం బదిరెండును భంగి మిక్కిలి-నైదగమ రింగ మూర్ఖిలుచు నేడవదాని దొలంగ ద్రోచి తొమ్మిదికిని నీతు కన్యోమల మించియు నైదవ కౌసుగల్గియుంగుదురుగ గుండనంపు పదకొండు చనుంగవ మీరి యుండ నింపాదవెను యారు యెన్నిది మహాగ్రాపు బాధను బొందె గాన వే॥ గదలుచుబోయి రెండవది కన్న గడుంతు గల్లు వాడ సమ్మద మొదవంగ నీవిపుడు మూడవవాడవుగమ్ము చెచ్చెరన్॥

ఆ చిన్నది యేలాగు చుక్కాదా పడుచున్నదంటే- ఉదకములేనిస్థానమందున్న ఎరుక పీత- మచ్చము యీ మోస్తరున తుల- ధనస్సు- సింహం- కుంభం- కన్య- వృశ్చికం- వృషభం- మిథునం-

ఉ॥ రాజిత కీర్తిశాలియగు రాయని భాసగు వేడ బోవగా । నాజికి నిల్లనున్ బరునియాలికి నిల్లను నర్ధికిల్లనున్ । దేజము పెంపులేని కడు దీనుని హీనుని వేడబోవగా । నాజికి నిల్లనున్ బరుని యాలికి నిల్లను నర్ధికిల్లనున్॥

ఒక కవీశ్వరుడు వచ్చి కవిత్వంబు చేత నౌనంటే స్త్రీయే చేతితో చెపుతావా అనియడిగితే జేతితో చెపుతానని- గొప్పవారిని యుద్ధమునకు యాచిస్తే రమ్మనిస్తే- అన్య స్త్రీ యా

చిత్తే వద్దనిస్తి- దానమునకు యాచిత్తే యిస్తారనిస్తి- కొద్దివాడిని యుద్ధమునకు యాచిత్తే వద్దనిస్తి- అన్యస్త్రీ యాచిత్తే రక్షణముననిస్తి- దానమునకు యాచిత్తే యిచ్చేదిలేదని యీ మూవ్రతున చేతతో అభిసయిస్తూ చెప్పినారు.

ఉ॥ నూతి జలంబులోన పదునూరు శిరంబున నెద్దు మేయగా। నాతి పయోధరంబుతుద నల్లన వెన్నెల గాయుచుండుగా। కోరికి పిల్లికూనకును ఘోరపు యుద్ధము గూడు చుండగా। యాతపు కొమ్ముమీద యొక యేనుగు సింహము వేటలాడుగా॥

ఉ॥ మట్టి తుదాకుమీద నొక మత్తగజంబును మేత మేయగా। నిట్టులు సేరుపూచుకుని యెండిన చేనును చున్నబోవగా। గొట్టెను గొట్టెగొట్టెనట కొమ్ములుగాడిదె మొట్టిబెట్టగా। నల్లులుబండిమీద నొక నాలుగు మాతులు యుండగాంచిలి॥

క॥ లోకములోపల నొకసతి। భీకరముగజలధులన్ని పిడికిటబట్టె॥ కాకొక్కకొండ మ్రింగెను। యాకాశమునక్కరిచెనమరులుమెచ్చగా॥

గీ॥ నంగతోటనుండు వరిమళ్లలోనుండు। జొన్నచేలనుండు ఛోద్యముగను। తలుపుమూలనుండు తలమీదనుండును। దీనిభావమేమి తిరుమలేశ॥

గీ॥ మొదట నూరుగాయ యెదిగినవంకాయె। ముదిరిన నెనమండ్రుమోతకాయె। చూచురాజులకెల్ల చూడవేడుకలాయె। దీని భావమేమి తిరుమలేశ॥

పాలకీహంగు.

మత్తకోకిల॥ సామజంబునల్పుగాదు పట్టదంబులెల్లనా। మామకూతురాలుగాదు మాల్గుబోతు సింహమా। పాముకాటు విషము లేదు పట్టపగలు చీకటా। రామువేటు సూటికాదు రావికల్పవృక్షమా॥

గీ॥ చనినవెనుకను రాకుండు జంటలెవియె। వచ్చినను జనక నుండు వ్యవస్థ లెవియె। మరలవచ్చుచు బోవునామహిమలెవియె। తెలియజే

ప్పుము దేటగ దెలియఁభుఁ

కీర్తి- అపకీర్తి- పుణ్యము- :- కలిమి- శేమి.

గీ॥ ఇంట నుండును నెవ్వయివియు॥ వెంట నుండును నెవ్వ
యో వేరుగాక॥ తప్పకను లయును తక్షణంబె॥ విమల మతులైన వి
జ్ఞాన విబుధులార॥

కలిమి- శేమి- పుణ్యము- పాపము.

ఉ॥ భండసభీమ నీయెడుట పారక నిచ్చిన శాస్త్రపుల్ బృహన్మండ
లపుండరీక హరినాకనివాసులుపారిన బృహన్మండలపుండరీక హరినా
కనివాసులు చచ్చిన బృహన్మండలపుండరీక హరినాకనివాసులు చిత్ర
మిందర॥

క॥ సున్నంబడిగిన నొకసతి॥ కన్నుల నెర్రంగజేసి కడురోపముతో॥
సున్నంబిడుగో కొన్నని॥ చన్నులపై మైబదీస చయ్యిన జూపె॥

మైబదీసి ముత్తాల హారము మాపించినదని తార్పిరము.

క॥ సుభటుడు భటుడును హరి హరి॥ నిభమిభముం రభము రభము
నెదిరించెనయా॥ రభసమిది యేమిచెప్పను॥ నిభమిగిలె పుడమి గుం
కె నగములు పగిలె॥

॥ బావయునురిదింగనియా॥ యావులలోనొకటితెచ్చు యనగాన
పుడే॥ యావనియడిగిన నాక్యము॥ గావలయుంభాషలైను గానొకపద
ము॥

ఏలపురాదావా- ఏ-రత్ను- మహారాష్ట్ర-పల్లో. ఆపు-రత్ను- తురకములో. రా-రత్ను
తెలుగులో. బా-రత్ను- కన్నడములో. వా- రత్ను- అరవములో.

గీ॥ జలములంచునీను జలచరసిరిలేదు॥ పట్టిచుట్టి జీవబాధజేయు॥ సా
గుబేగురీతి సారముమేయన॥ నీనిజెప్పరయ్య కీరములు॥

శమలయంబుండు అగుడు.

శీ॥ తలపజనములవ్రాతకోతలకు నెల్ల । వలనుపడురంగులరసావర్తి
లంగ । నల్లయుద్యోగగృహములె యాలయములు । గాగదనరారు కివుల
సంఘములు మెచ్చ॥

శిరాబుడ్డి.

శీ॥ పక్షములనుబుట్టుపక్షిరాజనమ । పంటినొక్క మండుఫణియుగా
దు । కిర్మనందు వెలయఁగునభూషణముగాదు । కిరమునందు నాడు కడి
యంబుగాదయూ చెడ్డవారి కెపుడు జెరుపు జేయు । జీవసంబులిడునుజీవుం
డుగాకుండు దీనిభావమేమితిరుమలేశ॥

కింకను.

శీ॥ దీరెగ్గట్టి రాత్రి నిద్రినవదిగుండు । పగులు దీరె విడచి పనులు చే
యు । చేడ కాదు గానిచేవాడిలేదయూ । దీనిభావమేమి తిరుమలేశ॥

ఘోరశ్రుతి.

శీ॥ పాపంబులెనిమిది పరగ కొమ్ములు నాల్గు । నడ్డముగను నడుచు న
సరగాదు । శిరము తోకియు లేదు జీవంబు దనరును । దీనిభావమేమి తి
రుమలేశ॥

ఎలుకపీత.

శీ॥ కాళ్లు చేతులిల్ల కడుపు కొంచము గాదు । కంట కూడు గుడుచు
కలహాంబి । అంటిన మొరబెట్టు నదియేమి చోద్యమో । దీనిభావమేమి తి
రుమలేశ॥

వృషంగము.

శీ॥ తలయు తోకయు గలిగి చెరగు నాలుక లేదు । కండ్లు రెండుగ
లపు గానరావు । పట్టిమాదినంత ప్రాణంబు లేదయూ దీనిభావమేమి తి
రుమలేశ॥

పాముహాసము.

శీ॥ చూడ నిర్జీవంబు జూస్తే భ్రమింతురుగాని । కళ్లు పున్నవిగాని ప

స్తులేపు! పాతిమున్నదిగాని వర జిహ్వ లేదయా! దీని భావమేమి తిరుమ లేశ॥

పాముకూసన.

గీ॥ దేహమెల్లకంఠస్థ దేవేంద్రునిగాడు! నరవాహనము లేక నడచిపోడు! తనకు ప్రాణములేదు తగిలిజీవులజంపు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

వల-

గీ॥ ఒంటసారములేదుయొడలెల్లనిండెను! పల్లువేలిదేసివాయిలేదు! తనకుప్రాణములేదు తగిలిజీవులజంపు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

దువ్వెన.

గీ॥ ఆకసముననుండునదిపక్షియునుగాదు! తోకగలిగియుండు మేకగాదు! త్రాడుగలిగియుండు తలపయెద్దనుగాదు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

గాలిపడగ.

గీ॥ రాతిమీదమాను రాపాడుచుండంగ! మానుమీదవేల్పు మలయుచుండు! వేల్పుమీదనీళ్లువెదజల్లినట్లుండు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

గంధపుసాన.

గీ॥ కాళ్లుగలిగియుండుకదలదట్టిట్టును! నోరులేదుపెక్కునీరుద్రావు! తనకుప్రాణిలేదుతరువులభక్షించు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

గంధపుసాన.

గీ॥ మూడుకాళ్లుమొసలి మూతిపండ్లునులేవు! లేవబట్టకున్న లేవలేదు! కాలవశముచేతకర్రలభక్షించు! దీనిభావమేమితిరుమ లేశ॥

గంధపుసాన.

గీ॥ ఒకనికొంటి కాలు నొనరకన్నులురెండు! తలకుశిఖయుగలుగుత

పసిగాడు. రాజసభలలోనరంజిల్లుచుండును. దీనిభావమేమితిరుమలేశ॥

కల్పింతుము.

సీ॥ నూనుకాలవేశి మహిలోననొకజాణి. పూనితిరుగుచుండుపాం
దుగాను. కాలసున్నమాను కడురమ్యమైయుండు. దీని భావమేమితిరు
మలేశ॥

పాముకోళ్లు.

సీ॥ మగడు క్రిందనుండు మగువతా పైకెక్కు. భోరుకలిగిలరుగుము
ద్దురాలు. కారువస్తువులనుఘనలారగింతురు. దీనిభావమేమితిరుమలేశ॥

చిరగి.

సీ॥ కాళ్లదన్నగనిచ్చు కాగలించగనిచ్చు. పైకిబ్రాకిచనులబట్టించు.
కారుసారమెల్ల ఘనులు ద్రావుచురయా. దీనిభావమేమితిరుమలేశ॥

తాటిచెట్టు. కల్లు.

సీ॥ కాయమీదమానుకడురమ్యమైయుండు. మానమీదలతలువలయు
చుండు. లతలమీదవేళ్లు నుత నాట్యమాడును. దీనిభావమేమితిరుమలేశ॥

వీణ.

సీ॥ అష్టపాహులలరు నది రక్కసియుగాడు. వెలయుజన్నిదంబు వి
పుగాడు. తోకనుండు చెవులు దీప్యహృద్విచేయు. దీని భావమేమితిరు
మలేశ॥

వికులరాట్టము.

సీ॥ ఎద్దునెక్కి తిరుగు నీశ్వరుండునుగాడు. నలుమొగములుగలవు న
లువగాడు. గర్భయుగమునెగడి కడుమ్రొంగుధాన్యంబు. దీనిభావమేమితి
రుమలేశ॥

గోనె.

సీ॥ నాగరికుడుసజ్జనకుల్లోన్ఫవుండు. నీశుమాటికి-నెద్దునెక్కి-తిరుగు

ధరణి నిరు మొగముల. ధాన్యములనుమిక్రింను. దీనిభావ మేమితిరుమ లేశ॥

గోనె.

గీ॥ దాటుకోటగట్లు దాట్లు గుర్రముగాదు. మెడను నలుపు గలదు న్ను
డుడుగాడు. యిట్లుగట్టినటుచు నిల్లులుగాపియ్యాదినిభావ మేమితిరుమ లేశ॥
ఉరపిచ్చిక.

క॥ ఆకాకు గలసియుండును. ప్రాకటముగ బుప్పుపిందె ఫలముగ నా
ప్తి॥ మైదినకడి కాచును. దీనిభావ మేమితిరుమ లేశ॥

తాటియాగుడుగు.

గీ॥ జన్మకాలమందు జన్మించు పద్మముల్. వలప పుప్పు పిందె ఫలము
లేదు. మారుపద్మమిడనిమరిపుక్ష మేడయా. దీని భావ మేమితిరుమ లేశ॥

తాటియాగుడుగు.

క॥ ఇనుజూదిన వికసించును. మునుకొని శీతాంశుజూది మునుభించు
నయా. యనయగ కమలముగాదిది. పని బడి ముఖ్యముగనుంపి పాంథు
లవర్ణ॥

గుడ్డగొడుగు.

గీ॥ మెట్టమీదనుండి మేతకు దిగడెపు. నియ్యకంఠుగావి లేటబడును.
ఈ కి లేకొనియింతిచూంసము లేద దీనిభావ మేమితిరుమ లేశ॥

పశుపుణ్యక్రమాలపాడుగు.

ఉ॥ ఊరులబట్టిగాదిగివి యున్ననమైన కుచవ్యయంబుపై. జీరె దొ
లంగజేసి తడిజేసి చనుంగవబట్టిపొక్కతా. గొరిన కొరె, దిన్నుకొని
మలినావల సాగినంపెనీ. సారిము దెల్పుడీ సురత సాఖ్యమెరింగిన జాణ
లందరు॥

మేకపాడుగున పాపిపితకడము.

క॥ రాత్రిబెనము నడచును. చేతనుదాగొలబూని జిగివిగిదిరుగు॥

వారణాశ్రమముద్దవేయ నతీతముగా నోరు దెరచు దిరుమలనాథా॥

విష్ణురసాస.

క॥ కరచరణంబులు గలిగియు, కరచరణ విహీనుచేత గడు మర్చలు
వై, జలచరుడు బట్టుబడెనని, శిరహీనుడుజూచినవైజయముగాదే॥

కప్ప. వాము-పీత.

క॥ నేలంబడిపొగ్గాడుచు, గాలికి నోరావలింది గ్రహు న మ్రింగుట,
దూలించుచుండుమంటల, నాలస్యము లేక దాని నమరగ జెపుడీ॥

అత్తిడ.

గీ॥ మూడుశిరములుండు ముద మొప్పపదికాళ్లు, నలరు మూడు తోక
లారుకన్ను, లరయనాలుగుకొమ్మలలహస్తములురెండు, దీని భావమేమి
తిరుచు లేశ॥

ఆరక.

క॥ పదికాళ్లు నారుకన్నులు, వదనంబులుమూడు మూడువాలంబుల
తో, బమ్మనైనచోటదిరిగెడు, నిదిచెప్పినవారు పెద్దలీసభలోన॥

ఆరక.

మంత్రకోకిల॥ చుట్టుదిరుగును రెండుమూతులు జూడ నాలుగు కన్ను
లు॥ నిట్టనడుమను రెండుతోకలు నడుచుయెన్నిదికాళ్లన॥ గట్టుపుట్ట
ల మెట్టమిరుల గాడిగా బెకిలించెడు॥ బట్టుగాగని దీనిభావము బండి
తులు వెలయింపుడీ॥

ఆరక.

క॥ ఉడికియునుడకనిదొక్కటి, వడినుడికినదొకటియచ్చ పచ్చిదొక
టియ॥ గడునమలనందమానది, వడిదీనిని జెప్పవలయు వరసరసులిల॥

పొగచెక్క- సున్నము- తమలపాకు.

క॥ ఇలవృక్షులతలబుట్టిన, చెలియలుముగ్గురునుగూడిచెలగుచువేట॥

తలవాకిట రమియించిరి తలపగ తల రక్తధారలుగురిసెన్ ||

సూక్ష్మము- పోగచెక్క- తప

క || త్రిపక్ష రాజగమనున కాపట్టు, దూప నగు భరమునకున్ |
రూపింప నుభయ భావల జూపుండొక పేర చోద్యము మీరిక ||
చీకగుండు.

మ || రమణుండు పండెడు చోటికిన్సకియచే రంజిల్లుపుష్పభీస ద్విమ
లంబైన పసిండిపెట్టెనిడి విస్తీర్ణంబుగా దానిపై గ్రహ మొప్పన్పడ చం
డి కాధవు జగన్ప్రానోద్భవునసంపెగ న్నమబాణాంగి లిఖించిపంపె మది
లో జోద్యంబు రెట్టింపగన్ ||

కెట్లెలోది తామరముగ- సర్వమునువ్రాయడము వాయువునురాకుండాను. సాని
మూలనివ్రాయడము మన్మథురాకుండాను. అంజనేయులనువ్రాయడిము సూర్యుడుచు
లించకుండాను. సుంపగి పుష్పను వ్రాయడము తుమ్మెదరాకుండాను. అంజనేయును వ్రా
యడిమునురెండో అర్థము నాయొక్క యావ్వనము యీలాగున కాపాడుకుంటున్నాను నీవు
ద్రష్టచారవాడేమని సూచన నిమిత్తము.

క || సన్నిహితుముల్లు గలవటపతిచేతను రెండుముల్లు బలిమినివీడెన్ | హి
తముననొకముడివీడెను. రతిసేయగ రెండుముల్లురమణికివీడెన్ ||

రవికముడి- పోకదుడి- మనస్సుకుడి- కౌష్ఠముడి- బామముడి.

క || కమలా కమలా మోదిత | కమలా కమలావతంస కమలా కమ
లా | కమలాకమలాన్వయవర | కమలాకమలాస్య రాధగానరెయిచటకన్ ||

క || కమలాకర కమలాకర | కమలాకర కమలకమల కమలాకారా |
కమలాకర కమలాకర | కమలాకరమైన కొలసు గనిర కాగ్రంతల్ ||

క || విషధరనుత విషధరనుత | విషధరనుత విషధరాంత విషధర పిను
తా | విషధరనుత విషసుషపతి | విషధర విషవరదనిన్ను వేమరుదలతున్ ||

క || గంగం దరంగ రవమెస | గంగంబు వహించు నిన్ను గంగనుగొ.

నియే! గంగను బురముల నెల్లిన! గంగల నిర్జరులపురి తగం గనుపట్టెన్||

క|| లోలాలిలావి వీలా! వీలా వీలాల లేల వీలలు లలు లే! లోలో లై
లాలలలో! వీలాలోలాలు లోల లేలా లేలా||

గీ|| నాని నీనాను నేనును నానినాను! నాన నేనును నిన్నునినున్న
నన్ను! నెన్నునున్నను నిన్నెన్నునున్న నాన! నిన్ను నేనన్ను నున్న నన్నె
న్ను నన్ని||

సీ|| రాజనందనరాజ రాజాత్మజులు సాటి ధరణి నన్నయవేమ ధరణి
పతికి! రాజనందనరాజ రాజాత్మజులుసాటి ధరణినన్నయవేమ ధరణిపతి
కి! రాజనందనరాజ రాజాత్మజులుసాటి ధరణి నన్నయవేమ ధరణిపతికి!
రాజనందనరాజ రాజాత్మజులుసాటిధరణి నన్నయవేమధరణిపతికి! భావ
భవ భావసత్య-భాభావములను! భావభవభావసత్య-భాభావములను! భా
వభావభావసత్య-భా భావములను! భావభవభావసత్య-భాభావములను||

ఉ|| రాధితరాధిరాధి రధిరాధిత ధీధితపూర్వనీయ సుద్రాధిత నా
ధినాధి తరదారిత రారితరారీరైరి సుఛ్రాధిత నా ధ నాయితర చారిత
కూరిత వారితాంబు విస్ఫూధిత సాధులోక సుత పూరిత రాజిత పూ
ర్వశేఖరా||

చ|| తనతన తాహితాహి యహితార కిమాల కలాలచంచరీ! జవ
జవ జాలజాల నహిజాలక వాలకవీలచుంబిని! కవకవ కావకావశుక కా
హిత కాహిత లోకసుందరీ! నవనవ నావనావని వనాహితనాహితపూ
ర్వశేఖరా||

క|| జలకలకలకులకులకుల! జలదకలక జలజములుక జలమలకపయో!
ఫలనిలవలలన యలసత్ఫలదాయక ఫలిత లలిత పూర్వవివేకా||

చ|| శరశర కాండకాండ హరిచందన చందన నాగనాగ సుందర

ధర చంద్రచంద్ర శ్రీత నారద నారద తారతారి భూధరధగ రాజరా
జ హయదానవ దానవ కాశ కాశ సుత్యురపురమారిమారి హర భూధ
రభూధర కాలకాలహా॥

క॥ మంచవి కుంచెడు శనగలు మంచముపై నెండుబోసి మంచిత న
క్కా మించెనువర్షము గురి నెను గుంచములోపాతునకిగ పల్లె కూనలు
బెట్టె॥

మంచవి కుంచెడు శనగలు మంచముపై నెండుబోసి మంచిత న అక్కా మంచను ప
ర్వగుంజిఫ కుంచములోపాతును అక్కా పల్లె పల్లెలు పెట్టినది

సీ॥ భుజగలోకాధిశ భోగితల్పశయాన హరినూపధర మహాపురుష
యనుచు నతులాబ్ధ ముకుటవర్ణితపాదరాజవ రామార్చనీయ శ్రీ రం
గయనుచు మారీచ మదిభంగ మహత వాయువ్యాస్త్ర శరద సద్రిత నే
త జలజయనుచు సమున్మితవర్ణావసరి యోగసిద్రాణ కరి రాజవరద
శ్రీకాంతయనుచు ॥ దలకు నులుకు నలంగు బెగ్గలుచు బలుకు సఖులన
యనన్వన శిరోజ చరణ కలన పవన కిందిర్ప ఘనహంస జవనగురగ
భట నట ప్రియ సముదాయ పటమదోప॥

శాస్త్రిర్యము.

౧ నాయక సఖులముక్తి నేత్రము జూపితుచేల వాయువును అతనిన వానము
లంప లేర్లను స్ఫురించుటచేత భయండుచున్నది అందుకు సర్వమందు శయనించగి న్నామి
ని స్తంభుటచేత వాయుపునకును సరసింహరూపమునుభరించిన న్వామిని స్తంభుటచేతలేర్ల
కును భంగమగును.

౨ నాయక చేలికేతైలముక్తి కింతధ్వని వినుటచేత మన్మథుడును అతనిన భటులను
న కోకిలును తోచుటవలన నులుకుచున్నది అందుకుసాంబమూర్తచే పణికంప బడిన వా
దాబ్జముగలవాడా యనుటచేత మన్మథునకును రామునిచే నర్పించబడిన శ్రీరంగనాయకు
డా యనుటచేత కోకిలకును భంగమగును.

౩ నాయక చేలికేతైలముక్తి శరదముల జూపితుచేల మేఘమును ఆసమయమందా

తెడి సమలియను- బోచుటకల సరి పోవుచున్నది- అందుకు చూచునిర్వచుణచినద్రీర్థము
యిన వాయవ్యస్థితి ౧౦ వాదా యనుటచేతి- మేఘమునకును- శరత్కాలమున మేల్కొని
చిన నేత్రపద్మములు ౧౬ వాదా యనుటచేతి నెమర్చును భంగమగును.

౪. నాయటి చెలికత్తెలయొక్క పాదములు జూచిన హంసలును వాటికిష్టమగు పద్మము
లును బోచుటచే భయపడి పలుకుచున్నది అందుకు అశయమగు వర్షకాలమున యోనిద్ర
ను గూడినవాదా యనుటచే హంసలును- శరీరాబునకు వెరిమిచ్చిన శ్రీవల్లభా యనుటచే ప
ద్మములనును భంగమగును.

స॥ ద్విరదంబునడతొడసరిగాక ముఖభంగ దశనొంది నవ్వుతో దన
రజూచె॥ గగనంబు నడుముతో బగడెంది ఘట్టమాంఠమునొంది వేణితో
సమాణబూనె॥ సారసం బంఘ్రితో సరిరాక సావర్ణ్యగతిమాని మోవితో
గదియజూచె॥ గనకారి కటితోడ నెనమాని నారివేషముబూని మేనితో
సరిగజూచె॥ దిరిగి సరికింత గుచ దాహు సరస నాసికిలగు భయమం
ది మొరపెట్టి గతులు మాని॥ యొరగి ధరగూలి వత్తులై యొకట రెంటు
మూట వాల్చంటితో సరిమొనయవయ్యె॥

తౌత్పర్యము.

ద్విరదము నడకతో సరిరాక ముఖం భంగమయి- అనగా ద్వి అను అక్షరంపోయి- రద మ
యి - నవ్వుతో సమానం గాజూచెను గగనము నడుంతో విరోధపడి మధ్యమునుపోయి అ
నగా గ్ర అనుఅక్షరం పోయి గనమయి- మేఘమయి- కొప్పుతో సమత్వముబొందెను. సారస
ము పెద్దం పాదంతో సరిరాక సావర్ణ్యగతిమాని అనగా సా అను అక్షరంపోయి రసమయి
మోవితో గదియజూచెను- కనకారి- బంగారపుచక్రం కటితో సమత్వమునుబొందలేకనా
రివేషం పూని అరి అను అక్షరంలేని వేషమును ధరించి అనగా కనకరూపంవహించి శరీరం
తో సరిగాజూచెను- తిరిగి తలక్రిందై అనగా రదము దరమై గనము నగమై రసము- సరమై-
కనకం- కనకమై భయమంది- భయార్థకమయి మొరపెట్టెను. అన దరము అనగా శంఖం మొ
రపెట్టెను. గతులు మాని నడవలేక అనగా నగము నడవలేకపోయెను- ఒరగి- ఒరిగిపోయి అన
గా సరము ఒరిగిపోయినదనుట- ధరగూలి- భూమియందుబడి వత్తులై తీగలై ఒకవిధము- రెం
డు విధములు- మూడువిధములచేతను ఆ స్త్రీతో సరిగాకపోయెను.

గీ॥ అతివ కచ నాభి గఘన దేహోననము తమినద రసా లతారాజ

పానిరాక. రణమనంతమనాదినేగ్ర) గళభుజ న. ఖోష్ఠకుచవచోదంతము
లుభయగతిని॥

టీ॥ అ॥ స్త్రీయొక్క నాభి. జఘనం దేహం- ఆననం అనంతము- చివర యక్షరం లే
మిండునట్టి॥ అమీ, నది, గనా, లతా, రాజ- వీరలను నిరాకరించుచున్నది. నేత్ర, గరి, భజ,
నఖ, ఓఘం, అనాది- అద్యాక్షరంబులేని- మిన, దర, వాల్, తారా, జపా వీట్లనునిరాకరించు
చున్నది. కచం, వాక్కు, దస్తములు- ఉభయగతిలన- రెండుప్రకారములచేతను అనగా
ఆది అంత అక్షరములులేని మిగద, రసాల, తారాజములను నిరాకరించుచున్నది- మిగద
ములనగా చక్రవాకంబులు- తారాజములనగా ముత్యములు.

తే॥గీ॥ అధర ముఖవర్ణ సూన్యంబు లభివకుచము। లాననాకారరహి
త మజ్జాక్షిమేను । అజ జఘనమండలము హంసయాన కురులు । చరమ
భాన్వితకరములు చానతొడలు॥

టీ॥ స్త్రీయొక్క కుచంబులు- అధరశబ్దంలో మొదటివణాంచేత సూన్యంబులు అనగా
ధరములు, పర్వతములు- స్త్రీయొక్క శరీరం- ఆననశబ్దమందు ఆకారం లేనిది- అనగా- నన-
వలెనున్నది- హంసయానకురులు జకారంలేని జఘనమండలం- మేఘమండలం. స్త్రీయొక్క
తొడలు- అస్తమందు- భకారంతోనూడిన కరములు అనగా కరభములు- మణిబంధంమొద
లు- కనిష్ఠాంగులివరకునుండు చేలియొక్క భాగంబునకు- కరభమనిపేరు.

క॥ విధుక్యత కదనము వదనము। మధుకర నికరముల గేరు మగువ
చికురముల్ । విధు మధుకర లీలాజయ మధురోక్తులు పిక్కలొర మధు
రాధరకు॥

చంద్రుని జెయించిన ముఖయలది- తుష్టిదపం త్రిని తిరస్కరించిన కురులుగలది- చంద్రు
నియొక్క సుభారసమునుజయించిన వాక్కులుగలది- వి- విగతమయిన ధు- ధువణాంగలి
గిన మధుకరశబ్దమును జయించిన పిక్కలుగలది అనగా మధుకర అను శబ్దములో ధు- ఆ
నే అక్షరముతోతే మకర అనే శబ్దమాయెను. అనగా మొసలిని జయించిన పిక్కలు కందిని
తాత్పర్యం.

చ॥ సతికుచ వాక్సమత్వ మరిజాత సుధల్లాసబూనివాసులై హతు
లయి వారిజాత వసుధాక్యతులూని యుద్యజ్జగంబ నిజిత రుచిగాంచి

యుం దుది నరిత్వము జేందిన చంద్ర సేవధిస్థితిని ముఖాంగముల్ గెలిచె సీతగదిన్నిట నొంటివోడినన్॥

టీ॥ స్త్రీయుక్త కుచంబునకు వాక్కునకు- అరిజాత, శుభలు సమానంకావోయి వాదులై పకారమాదినిగల్గవై హతులయి- వాంజాతవశుధలముక్తి రూపములయినయి- స్త్రీని రంబములచేత జయింపబడిపోయి తుదకు శత్రుత్వంబొంది-తుదయందు అయినను మునుజుం ది- వాంజాతారి, పశుధాగ్ని ధ్వైస ముఖమున్ను- శరీరమున్ను వాటిని గెలిచెను యెన్నిదింబులైనై ఓడుటయేగాని గెలుచుటలేదు- అరిజాత అనగా చక్రవాకం.

చ॥ అలఘన చంద్ర బింబ సమమై తనరారెడు వక్త్ర మందులో॥ గలసిన నామ భేదములకైవడి నొప్పెడు కప్పకోప్పచెక్కులు రదనాంశుకంబు లవి గుబ్బలకున్ సరిరాకపోయి॥ చేతులు సరులయ్యెదానివలె నున్నది చిత్రపుటాగు బోటికిన్॥

టీ॥ ముఖం సాంద్రమయన చంద్రబింబం వలెనున్నది- అందులో గలసిన నామభేదములనగా- ఘన- చంద్రం- బింబం- నల్లనికోప్ప మేఘంవలెనున్నది చెక్కులు- చంద్రం- కిర్పారం లేక వెండివలెనున్నది- రదనాంశుకం అనగా సధకోష్ఠం- బింబంవలె- అనగా కొండ పండువలెనున్నది- అది అనగా పర్వతం కుచములకు సురాకపోయెను- చేతులు హరంబులా యెను చిత్రమయన నూగారు ఖడ్గం వలెనున్నది.

గీ॥ కాంత నెమ్మోము గెల్పు కంజాతములను॥ కాంత కంజాతములు గెల్పు కంధరమును॥ కంధరంబును సమదశంఖంబు గెల్పు॥ శంఖభావంబు నయ్యధఃచంద్ర గెల్పు॥

టీ॥ కాంతముఖం పద్మములను గెల్పును- కాంతశిరోజములు మేఘమును గెల్పును- కంధరం శంఖమును గెల్పును- నుదురు అర్థచంద్రుని గెల్పును.

చ॥ నల శశిబింబ సంపదలణంచు సతీమణి పాణిపల్లవంబులు నగు మోము నారు జిగిమోవియు వాక్యములున్ విసాళిమీ॥ నులగరిమంబణంచు నరుణోష్ఠ భుజంబులు మందయానమున్॥ నెరుకలు నాసికంబుతగు నక్షులు నిబ్బరపుం గుచంబులున్॥

నానార్థగాంభీర్యవమతాగరిక.

టీ॥ సతీమణియొక్క పాణిపల్లవములు, నగు యీ రెండును పద్మసంపద నగుచున్నవి. అనగా పాణిపల్లవం సాదృశ్యం చేసి పద్మమును గెలుచుచున్నది- నవ్వు వెన్నెల గాన పద్మ కాంతి నగుచున్నది, యాము చంద్రుని సాదృశ్యం చేసి గెలుచుచున్నది- అను సర్వం గాన రాముడై చంద్రుని కంటి నగుచున్నది- జిహ్వాది సాదృశ్యం చేసి దొండిపండును గెలుచుచున్నది- వాక్యములు శుకిములుగాన దొండిపండ్లను అగుచున్నవి. అరుణాస్థయై నక్షత్రములకు భజములు సాదృశ్యంచేసి తామరతూండ్లను గెలుచుచున్నవి- మందియసంగజం గాన తామరతూండ్లను అగుచున్నది- నెరుకిలు- అనగా శరీరములు సాదృశ్యంచేసి తుమ్మెదలను గెలుచుచున్నవి- నాశకంఠంబెంగళపువ్వుగాన తుమ్మెదలు నగుచున్నవి. కిన్నులు సాదృశ్యంచేసి చేపలను గెలుచుచున్నవి- తువములు దక్షిణాక్షిములు గాన చేపలను అగుచున్నవి.

చ॥ వ్యుగధరవింబ సంపదలమీరు వధూటిముఖంబువేణిచే। ల్వగును నుజుపుకొనుకటియందపుటారును మోపిపలుగల। బ్బగుగుచిసాధి చందములబైకొనుసంఘ్రీదరస్థితాక్షులున్। బిగిచనులున్ భుజంబులును పేర్తి నడన్ కురులంగిసింబులున్॥

వధూటిముక్తముఖమును- వేణిరాములును- చంద్రబింబముయొక్క సంపదల నగును- నునుజుపును- కొనును- వ్యుగసంపదనగును- కొను నీలహమనితాత్పర్యం- కి- అంబపుటారును- ధరసంపదను- దొండిపండ్లసంపదనగును- అగు- వస్త్రాయుధమని తాత్పర్యం- మోపిపలులు- చింబి అనగా దొండిపండును- అగుచును- మోపిపలు- చింబి అని తాత్పర్యం- అబ్బి- పద్మములు- చేపలను- పాదిములను- చిరునగవును- పద్మమును- చిరునగవు వెన్నెలయని తాత్పర్యం- అక్షులు- బిగిచనులు- చేపలను- బిగిచనులు- దక్షిణాక్షిములు- కిన్నుల చేపలను దినునని తాత్పర్యం- భుజములు- నెరుకిలు- తామరతూండ్లను- నెరుకిలు దోనునని నక తామరతూండ్లను దినునని తాత్పర్యం- కురులు- అంగిములు- తుమ్మెదలను- కిన్నులు- చందములని తాత్పర్యం.

చ॥ యుచిదమిటారిచదవకునోడిగుళుచ్చములూనమాచురెం। డవత నుయూచియుం మొదటివైజగుణంబును వెండిపీగిమె। త్తవడిరజస్థలింకొర గి తామిగలొత్తెయమై యుదాత్తతా। ధివసతియయ్యోసన్నిటు గలింగిన జాలకపుష్పవైచ నెన్॥

గుండ్రముక్కు- చనుగవకు గుళుచ్చం- పువ్వుగుత్తి- ఛిత్తై- ఈ- లేనివై- గుచ్చుగు
 ట రెండివశరీరం- నైజగుణమును వెండివీ- త్రాధువిడి- వాడిపోయి- పరాగం పోయి-
 ప్లాసం చెడి- గతాగం లేకుండుటకాశ్రయిస్తా-దాన్నత్యమునకు ప్లాసమయ్యును- ఉకారం
 వేల గ)హంబబిధ లికారమునకు ప్లాసమయి- ఆస్తనములముక్కు రీని బొందలేక తుచ్చ
 మయ్యెను అని తాత్పర్యం.

క॥ కొమరుగుచ్చలతోబోరనగము। లావృద్ధిగనియారుగమనమునకు।
 లూగి మొదలుపుంభావంబైతును । పాక్కిలికోడెగతులుగలుగనికనన॥

స్తనములతోబోరలేక నగములు- మిక్కిలివృద్ధిగని- ఆకారవృద్ధివాండి-దాగములై- అరు-
 గమనములకోడి-పారుచునుబొంది-మొదట- పుం-శబ్దముగలదై పున్నాగమై భూమియందునా
 భోదెను.

గీ॥ కచకుచాననగభనేకరయుగముల । కలికుభృచ్చంద్రితరవారిజ
 లతలోడి । పారెధరజోచ్చెగృసియించెనీటమునిగె । బంకబునజకెగనిదు
 ద్దలైబయలుకురికె॥

కొప్పనకు - కుచముగకు- ముఖమునకు- కంఠమునకు- నేత్రములకు- చేతులకు- తుష్క
 దు- పర్వలములు - చంద్రుడు - శంఖం , పద్మములు - లతలు - వోడిపోయి తుష్కదలు
 పారిపోయినవి. పర్వతములు భూమిలోకి వెల్లిపోయినవి. చంద్రుడు క్షీణించుచున్నాడు. శం
 ఖం నీళ్లలోకివెల్లిపోయినది. పద్మములు బురదలోకిచేరినవి. లతలు పాడుగులై పయికి పడిపో-
 యినవి.

గీ॥ పల్లవంబూనిసఖయమేనెల్లజేసి । వన్నగర్భండులాదీసి వాగుడి.
 ద్వి । బూవిసర్జించియప్పుడప్పువ్వుబోడి । డెందమొనరించెసందేహమొం
 దనేలా॥

ఏగురుటాకులతో చిన్నదానిశరీరమంతాచేసి బ్రహ్మదేవుడు వల్లవంబు అనేశబ్దంలో -ల-
 అనేఅక్షరముతోనేచేసి, -వ- అనేఅక్షరముకు గుడియిచ్చి, -బు- అనేఅక్షరముతోనేచేసి శషించి
 న అక్షరములు పలి అయినవి. పలి అనగా వజ్రాయుధముగా అచిన్నదానికెదురెప్పును చేసి
 నాడని తాత్పర్యం.

గీ॥ కిసలయంబుననీమేనుబొసగజేసి । సరగకీదీసి యాయూడ్చిసా
 గుడిచ్చి । జేసగాబోలుధాతనీని న్ననులర । గాకగల్లునెసీమనీ కలినబద్ధి॥

చిగురుటాకులు అన్ని నీయొక్క శరీరంజేసి కిసలయం అనేదిబ్బంలా -3- అనే అక్షరము తీసివేసి -య- అనే అక్షరముతీసివేసి -స- అనే అక్షరమును గుడి యిచ్చి శబ్దించిన అక్షరము బుకల అంశవి. కల అనగా రాయి, బ్రహ్మదేవుడు రాయిగానీ మనస్సును జేసినాదాయేమి, అని తాత్పర్యం-

సీ॥ ఘనకేశియనినీవుచనక రాకుసమీర భుజగరోహాలియీపువ్వుబోణి । మీనాక్షియనిననో మీరకుకోకంబ చంద్రికాహాస యీచంద్రివదన ।
వింబోష్ఠియనిననో బెదరించకుశుకంబసాంక వామోదయాసన్నతాంగి ।
పద్మాస్యయనిననోకలహించకుమృగాంక స్వర్ణానువేణియీజలజపాణి ।
శ్వాసవక్షోజవచనాస్యవాసవముల । బంధువులుగానమీకు జెప్పంగవలసె ।
నిటులవినకున్నపరువులనిడుటయెగిరి । పడుటకూయుటకందులఫలము మీకు॥

౧- ఓ వాయవా మేఘములనంటి తలనెంట్లుకలుగలదనిముట్టరాకు- భుజగమువంటినూ గాకు- గాలిని చనునని వాచం-

౨- ఓ చక్రవాకదూ మత్స్యములవంటినేత్రములుగలదనిఅధికప్రసంగముచేయకుమీ వెన్నెలవంటి నపునగది- చక్రవాకములకువిరహం గలుగును-

౩- ఓ చిలుకా దొండపండ్లువంటియధరముగలదని బెదరించకు- యీవిడ పునుగు వంటి పరిమళం గలది- పునుగుపిల్లి చిలుకనిజంపునని తాత్పర్యం-

౪- ఓ చంద్రుడా పద్మమునియనికలహించేయ్య- రామువవంటిజడగలది- రాముపుదల ద్రుని మ్రింగును- గాలి శ్వాసమునకుబంధువు- చక్రవాకమున్ననములకు బంధువు- వచనములకు చిలుక బంధువు- ముఖమునకుచంద్రుడు బంధువు- యీవ్రకారం బంధువులుగనుకమీకు చెప్పవలసివచ్చెను- అటులవినయెడల- పారిపోవుట- యెగిరిపడుట- కూయుట- కందుట- మీకు ఫలము. అధికప్రసంగము చేసినవారికింతే ఫలమని తాత్పర్యం-

సీ॥ రాగాదనక చక్రరాజి తన్నలయింప రాజానుజా మనోరమణయనుచు । కోడిగంబెనయ జొక్కుట సదాగ్రహమాది ననుగాడ్పునొంప శేషాంకయనుచు ।
ముఖవరాంతరరంగ ముచితమేయన తమీ గమనుడేచగ దమశృమనయనుచు ।
తుది శరస్థితీజేయ దోషమన్న మరుండుతె

గజాడ హరశర స్తీర్థయనుచు। సఖుల రదనేత్రీ చరణోల్ల సతుల చములు। కోరక చకోర పల్లవ కుధరములను। వెలయు నల్లి చంద్రికాఘకోకిల పయోదములను। గనె, నగె, పల్కె, వేనలిపెదల్చె॥

రాజుడవని యాలోచించి చక్రవాకపక్షులగుమాటం బాధఃకట్టగా- చంద్రుని చెల్లెలిని నిమిటి యనుచున్నది- చక్రవాకములు చంద్రుని దలంచుటవలన భయపడుచున్నవని తాత్పర్యం, బాల్యంచేత చోక్కగా ఆగ్రహమెందుకన గాలి బాధింపగా శేషచిహ్నవాదా యనుచున్నది- గాలిని శేషుడు తినునని తాత్పర్యం, ముఖమున కెప్పడూ భంగం చేయుట తగునాయనగా చంద్రుడు బాధింపగా చీకటిని బోగొట్టువాడాయనుచున్నది. చీకటిని బోగొట్టినరాత్రి యుండదు గనుక చంద్రుడుండదని తాత్పర్యం. తుదను బాధములు నిలుపుట మంచి గాదనగా మన్నుదురు చంపుటకై రాగా శివుని-రఘును గంగచేతను పరిశ్రంబేసినవాడాయనుచున్నది. తన చెలికత్తెలగుట్కి- దత్త- నేత్ర- చరణ- కుచముల-జూచి-పూజుగ- చకోరం- పల్లవం- పర్వతం ఆనుకొనివచ్చిన తుష్కదలు- వెన్నెల- కోకిల- మేఘముల-రాగా- చూచెను- భవ్యను- పల్కెను- కొప్పలిప్పెను- తుష్కాదకు పరాభవముకొరకుకన్నులు జూపినది సభ్యులకలన- వెన్నెల గుహరాభవం ముకుటవలన కోకిలకు పరాభవం- కొప్పు విప్పటవలన మేఘమునకు పరాభవం అని తాత్పర్యం.

స॥ అంధకపీఠీయ సూతివై విషవంక సంకలితాంకము వహించు ఖలుడవీపు। యనిశమ్ము నెత్తమ్ములను మారుకొని సత్రప్రధానతల్ జెరుచు నీ మేనమామ। భాసుర పృథవజా పాండుచ్ఛదావకర్షణ కిరగ-శుండునీ యెసగు సఖుడు। ధరణి నెల్లడ ప్రసూత ప్రసవాభిఖ్యను వహించి దిరుగు నీ సహచరుండు। ఔర దర్పక మీరు కృష్ణాలకాప। కార వైర-స్యము న ధర్మగూరులగుట। భీమ విజయాహిత గుణానుకామ మహిమ। అవని, ముష్టచతుష్టయంబనుటకరుడే॥

ఉదకపీఠీయడైన నారాయణునికి ప్రియపుత్రుడవై ఉదకపంకంతో చేసిన పద్మమునువహించిన దుర్మాంగుడవని మన్మథునివరమైన అర్ధం- అంధుడైన దృతరాష్ట్రుని పుత్రుడవై పాపంతో గూడినవాడవు అని దుర్యోధనవరం ఎల్లప్పుడు పద్మములబాధించి నక్షత్రప్రాధాన్యం బోగొట్టువాడు నీమేనమామయగు చంద్రుడు, ఎప్పుడు జూడములాడి సత్పురుషప్రాధాన్యమును జడగొట్టువాడని శివునివరం, ప్రకాశమానమైన వృక్షస్థానమందపుట్టిన తెల్లని పండుటా.

కులన పూజించునాడు నీ సఖుడైనగాని. ద్రోహియుక్కి లేల్లని వస్త్రాలు నవహరించిన వాడని మక్కాపరమర. ఘోరుయగుటనూ పుట్టిన పుష్పముల శోభను మహరించిన నీన్నేనా తుడైన పెసంతుడు. ఘోమియంటటా ప్రపృష్టుడైన సూతుని కొడుకు పెను వడిగించినవాడిని కర్మపరిగి లాభిరి నున్నవాడాయనియు- నిర్వంగినినాడా వర్మధనపరిగి. ప్రక్షిప్తకారణమని మన్నిధురం. ద్రోహు కేళిభారమని నిర్మధనపరిగి. ఉర్మమునను విరోధం. ఉర్మినినినవి రోధం. భయనిర్మలన జయనెత సుపాదింపండిన ను-ము-ని-హరని- కీమున- లాన్తి నున- నిరోధం చేసినవారినియు- గుప్త చతుర్థయము లిగగా- మన ధ- వస్త్ర- మ-ము- పెసంతు- రెండివయ్యగ్గ- నిర్మధన- శకుని- మక్కాపర- కిన్నుల లాని తా పర్మిరి.

సీ॥ నడిచెనాగండ గంధ కిబంధ తూర్పు వేళంబ తిలంబము నటుల డండుమనును। పల్లె నానల్లగ కలకిలత కిలరనమండితెన్నని నటులంబు డుమనును। నెవ్వేనాచంద్రికా నెనసీర మల్లికా డిరిడిరముల నటులంబు డుమనును। చూచెనాపుష్పనారాచజాతొన్నర తాగి డడ దిగతులటులంబు డుమనును। యేమి బెప్పుచు నాయులత కెన్నరీడు। యిహహ యిది నీకు రెని కేళి కబ్బెగాక। పరమభాగైక్తి శాలియో పండురంగ। ప్రితేశ యనంత రక్షి కాశ॥

నవనితే గంధస్థులముయందు ముంతోగూడిన యేమగును సుమారుము నిరాకరించు న్నది సలితే నీణా-రోగి-సారావతముల ధ్వనులను నిరాకరించును. నవ్వితివెన్నెల- మద్రము లు-మల్లెలు- నురగాలను నిరాకరించును. చూచితే పునధ భాణములైన పర్మముల మొక్కి- కాంటులను నిరాకరించును ఎత్తుగతముక్కి నాలుగువరణముల అగ్ధం సుష్టుగా తెలుస్తూ న్ననున యి దుతో వేయలేను.

సీ॥ కంధరం బలకసంకాశంబు గాలేగ లలనవక్రోజ ముల్మంబు గోరె। చంచనంబామోహిసరణికి ముఖ్యవిభాతగాంచి కాలతి మాగలంబు గోరె। ప్రకరంబు నేత్రసంపదపనిగ్ర స్రావ్యవిదాప్తి కిలతావృత్తి పనగగోరె। సవనంబు నిశ్వాస ఫణితిగా కవకాగగతబూని యావ్వని గరిమగోరె। తిరిగి కటి నాభి హాసకృత్ ప్రకృతి గనక మొరవెట్టి సుడిపడి భం డితములై। వంకరతినంబుబూని ప్రవర్ణఫలము। లలముకొని మేరిలకనూ

రమాయెనార॥

కంఠరము- మేఘం-ముంగురులతో సమానంగాలేక- క- వణంలేక అనగా ధరమయ్యే సన్నమట. పర్వతంబు స్తవములతో సామ్యమునుగోనది. చందనం అనాదసరని ముఖ్యపాత్ర స్వంతలేక మొదటివణంలేక- అనగా దనమై బంగారమై కాంఠసామ్యమును కోరెను- ప్రదరంబు- బాణం నేత్రసంపదకు భయపడి ప్రకృష్టమైన అకారంతెప్పి- ప్ర- లేక- దరమై- కంఠంతో సామ్యమును బొందగోరెను పవనం- వాయువ నిశ్వాసపద్ధంగాతి- అకారమునుపొంది- పకారంలేనిదై- వనమై యావ్వనంబుకల్గి- సామ్యమును గోరెను. తిరిగి పోయి తలక్రందై- అనగా- ధరము- రథమై- దనము- నదమై- దగిము- రదిమై- వనము- నవమై- కటి- నాథి- హాస కృతులయొక్క- ప్రశస్తిని బొందలేక రథము- మొరబట్టి- నదము గుడివడి- రదము అనగా దంతము- ఖండితమై- నవమువంకిరబొంది మూడింటివగం తొమ్మిదై సాధ్యశ్యంబునకు దూరమయ్యెను.

గీ॥ ఆననాథరగళమూర్తులతివకజుడు॥ చంద్ర కరువెంద శంఖ చంచలతజేసి॥ నందు తచ్చిహ్ను కాతిస్యశీత చలతలు॥ సొరిది కచ కుచ హాస దృష్టుల నొనర్చె॥

ముఖం- అఘరోష్ఠం- కంఠం- శరీరం- ద్రిష్టదేళుడు- చంద్రుడును- కెంపును- శంఖమును- మెరుపును- చంద్రుడును ముఖమునుజేసిన్ని- కెంపును అఘరోష్ఠంచేసిన్ని- శంఖమును కంఠమునుజేసిన్ని- మెరుపును శరీరంగాచేసిన్ని చిన్నదాన్ని పెక్కునొంది- వాట్లలోనున్న జబ్బులను తీసినాడు- అవియేవనగా- చంద్రుడులొప్పున్న నయ్యమున్ను- కెంపుయెందున్నకాతిస్యమున్ను- శంఖమందున్న ఛావల్యమున్ను- మెరుపుయెందున్న చహ్నిననున్న తీసి తిరిగి అచిన్నదానియొక్క అవయవములయందే పోనివ్వకుండా సహజాదు- అది వేటియందునగా నయ్యం కొప్పయిందుననున్న కాతిస్యం కుచములయందున్న ఛావల్యం నవ్వుయందున్ను- చలతను నేత్రములయందున్న సర్వినాడు.

చ॥ వనద ఝుపేందు జంఖర సువణములక గిరి నీట నింగి చెట్లను సెగ నెక్క నీద బహుళవ్యధబాల్పడ మాగ కాగ నార్యను బెళుకంగ కంద నిలరాల కరుంగను నీర్దుగ్గక్క మున్ద నవయ నొక్కువడ నీరుగ నొనర్చె కచాక్షిముఖ స్తనాంగములూ॥

మేఘం- చేవలు- చంద్రుడు- నివృత్య- బంగారమున్ను యది అచిన్నదానియొక్క కొప్పు

కిన్నీ- నేత్రములకున్న- ముఖముగిన్న- కింజముగిన్న- శివరముగిన్న- సహనము
మిచ్చి ఆ అవయవములతోడి తపస్సులను వెళ్లెను- పర్వతములమీదకి మేఘములన్న- నీళ్లలో
కి చేపొన్న-అంతోక్షంబు చంపుడున్న- చెట్లను నిష్కపండ్లున్న- అడ్డపాత్రులలోని
గారం వెల్లి- అక్కడికి పూరుకోక- పయఃయెక్కుతున్నది మేఘములు- యాచితాభున్నది-
చేపలు- పయోపక్షమందు శిష్టపక్షమందు బాధపడుతాభున్నది చంపుడు- మాపాతు
న్నది నిష్కపండ్లు- కాపాతున్నది పంగారం- అక్కడికి పూరుకోక అనిష్కాభున్నది మేఘము
లు- బెళుకుతాభున్నదిచేపలు- కంఠపాతాభున్నాడుచంపుడు, రానిపాతాభున్నది నిష్కపభు
కరపాతాభున్నది పంగారం- అక్కడికి పూరుకోక నీళ్లుగ్రుచ్చుచున్నది మేఘములు- మునిగి
పాతాభున్నది చేపలు- అవిగిపాతాభున్నాడు చంపుడు- నుమ్మలపడపాతా పన్నది నిష్క
పభు. నీరియపాయపది పంగారం.

చ॥ చర భుజ గేణి సింహములు స్వర్గవ వేద్యవలోకన ద్వయోచర
ములకోడి వారధి పదంబుల పుట్టల పూరుల గుహలో తిరిముల ముగ్ధని
క్రగ్గ- తన దాని రపింపని నిష్కూర్పులెన్న- స్వరగతినేని నీడనిని తత్తిరంబ
దని జేసెతొ చెల్లి॥

శంఖం, సర్పం, లేడి, సింహమున్న- కంఠంబు, బడసు చూపుకు, నదుంబు, సహనము
నుపాంబుదామనివచ్చి ఓడిపోయి సముద్రంలోకి వెళ్లిపోయినది శంఖం, పుట్టలలోకి వెళ్లిపో
యినది సర్పం, గడ్డిలోకివెళ్లిపోయినది లేడి, గుహలోకి వెళ్లిపోయినది సింహం, అక్కడికి పూ
రుకోక మునిగిపోతున్నది శంఖం, నిష్కూర్చున్నది సర్పం, గడ్డితంబున్నది లేడి, దాగున్నది సిం
హం, అక్కడికిపూరుకోక అరుస్తున్నది శంఖం, భుక్కుపని నిట్టూర్పులిస్తున్నది సర్పం, వేగం
గా పరుగెత్తుచున్నది లేడి, తననీడను తానుచూచుకొని తాండరిపచున్నది సింహం, యాగా
చేక్షివిగదా చిన్నదానా.

క॥ నలుగురు నిను బలుమారును । గెలిచిని సుగుణోక్తిదీప్తి కీర్త్యాకృ
తులగా । నలుగురు నిను బలుమారును । భభిభభియన వెలసెతొర భాగ్యత
రంగా॥

నలుమహారాజు- గుర్రడు- సూర్యుడు- బలరామస్వామి- మన్మథుడు- పలుమారును సు
గుణం- యుక్తి- కాంత- కీర్తి- రూపమువీడ్లచేతను వీర్లను గెల్చితివి. సుగుణములచేత నలుని-
యత్తులచేత గుర్రని- కాంతచేత సూర్యుని- కీర్తిచేత బలరాముని- రూపముచేత మన్మథుని- నలు

హహరాజు- గురుడు- సూర్యుడు- బలరామస్వామి- మన్మథుడు- వీరలు భగిభగియనగా యేమి ఆశ్చర్యం- భాగ్యలరంగుడా.

చ॥ కినిసకు చాననాంగరుదిగి న్నెలతో నెలతో లతోన్నతిన్ గొనకొని
వాకిగి నీక్షణముతోయిలతోయిల కోల బాణ కోసునకిచ కింత గూపము
లు కలగరుమై రరమై రమైక్యమై నిత నొసల్పవుల నమము చంద్రహ
రి లహరి హరి సగ్గి॥

కోపిని మచగుదిగి న్నెలతోను- అనననుచి నెలతోననగా- చంద్రనితోను- అంగరుని తి
గెనుకొ- పోన్నక్తి కుసుబాండి- వామ్మ కోయిల- కిటి యిల- అనగా భూమి- ఈ
క్షణము- లతోకో అనగా బాణమునతో- గొప్పదైన కిచం మేమును- కంఠం శృంగును- గూ
పము లక్ష్మీతో వికల్పమునుబాడి- ఆస్త్రముక్క ముసలు చంద్రుని- ఒకటి ప్రవాహమును-
నమం నింహమును- నభ్యును-

కి॥ అహహ దాని పిరుందులు రహి నెన్నగ దానిబోలు రభసంబె
సగున్ మహిళా మధ్యం బెన్నగ మహిళా మధ్యమున బోలు మానవ
నాథా॥

హహగం- దానిపిగులు సోగసుచేర యెన్నగా- దా- అనే అక్షరమును బోలును-
రెండిచెల్లం- హహగం ఆస్త్రముక్క పిరుదులు లెన్నగా పిరుగునుబోలును- అనగా యేను
గ కుంభాములవలెనున్నవని తాత్పర్యం- కూడా స్త్రీగడుం యెన్నగా భూమియందు- హా-
అనే అక్షరం చూక్కి మధ్యపదేశంబుల నున్నవని తాత్పర్యం-

కి॥ మహిళా పున్నాగంబులు రహిగుసుమ కదంబలీల గ్రాలగ న
చోచ్చి మహిళా పున్నాగంబులు రహి కిసుమ కదంబ లీలల గ్రాలె
గమన్॥

మహిళా- ప్రేంకనపుత్రయెన్న పున్నాగంబులు, పొన్నచెల్లున్ను, పుష్పసమాహముల
యొక్క విరాళులె నెప్పచుండగా, మహిళా, నాయకమున్నా- పురుష శ్రేష్ఠుడైన నాయకు
డును- కిసుమకదంబలీల, మన్మథలీల అనగా సురసంకుక్తిగా ప్రకాశించెను.

కి॥ ఆ చపల మృలోచన । మేచకి కిచ రుదికి నోడి మేఘ నిచయ
జుల్ । ప్రాచీనబర్హి మోనెను । నీచతమసహించి తన్మణిమృదులాదవన్॥

అత్రిమొక్క నల్లనికేకములమొక్క కాంతికిరణము వేరువేరుదాయముల తాము
నీచతను ఒప్పకొనిపొంద్రినీలములకాంతిహించుటకు ఆంబుప్రసాదముకిరణములును ద్వంద్వ
మొచుచున్నవి॥

గీ॥ అల్లచెలిమోవి వింటంబు నపహసించు. దాని కెనయగుచుండును
దానినడలు. అవియె సరివచ్చునుచములకి వియెసరియె. మోముగలదలని
టువంటి ముదితగలదె॥

అచెలిమొక్క అథర్వాం దాండపండును పరిహసించును. అధిదేవతలు మృత్యుశూన్య
మానమగును, కుచములకు అవియె సరిగానుండును, అసగా పాటికివియె సమానం. అవి
యెసరియె, పర్వతమైన సమమగునా, మోము, కిలది, కిలలుల చంద్రునివంటిది, ఇలను ఇట్టి
స్త్రీకలదా॥

ఉ॥ లింగనిషిద్ధుగల్వలచెలింగని కర్తమనూషితా మృత్యాభింగనిసంత
తతాభి లవలింగని కంధరమేచకుఁ ప్రశూరింగని కృష్ణచేలుని హలింగ
ని నీలకచణ విధాతృ నాలింగని పాండురంగవిభునింగని కీర్తిహసించె
దిక్కులక॥

కళంకంజేత నిందితుడైన చంద్రునిజూచియును, బురదసంపర్కంజేత శిష్యతామరలూ
డునుజూచియు, సంతతాః-యెప్పుడునువైద్యుల వెట్టుడుతీగనునియును, కంఠమంబునల్ల
గానున్న సాంబిమూర్తిని జూచియు నల్లని పుస్త్రీంగల చలరామస్వామిని జూచియును, నల్లని
తలవెంట్రుకలుగల సరస్వతీదేవిని జూచియును, హండురంగవిభుశ్రేష్ఠునిమొక్క- కీర్తిదక్కిం
లను నవ్వెను,

చ॥ వనదర మాభగౌష్ఠినయ వాదిగదా నెదిరించె నాభి మేల్మనగ
ననాదితానని గళంబును దాదిగనెత్తి నేనె పొమ్మని తెను కాంక్షయు స్వైనగ
నమ్ముఖరత్నము. మాన్వి మధ్యముకా - - - - - రుగ్గ నఖాల్మనగువీనులుసాటి
కి హెచ్చుబోటికి॥

మేఘులక్ష్మీ కాంతిచేత కొప్ప ఒప్పుచుండగా నాభి ప్రతివాదియై అనిస్తి. - ౨ - కారము దిగ
పోయినదినిస్తి, నదరమాభ, గుడికాస్త్ర సెడిరించెననియు, మేలువిచారంబగా అనాది తానని
యు, సకారం విడిచితే తాననియు, దరమాభ, శంక కాని, గగనెడిరించెను- శరీర కాస్త్ర,

తల్లియైనియు, ద-వర్ణముపొగాననియు, రమాభయైనదనియు, సనగా లక్ష్మీకాన్తి తుల్యమై
నదనియు, ప్రేలటనుమాన్పించి - ర-వర్ణముతీనియు, మాభ, అనగా లేదనియు, మధ్యము
ములేనిదయ్యెను అనియు తలకిందు రా తిరుగగా, భమా, అనగా సత్వత్రకాన్తి సఖారి, రజ, ద
న్దము, నభ్యు, సవ, తామ్రుది అంతెవలె చెల్లునుననియు, తాత్పర్యం-

శా॥ నాభీకంబు నభీకయు క్తిబయలైన వృద్ధ్యమ శ్రీకికోపై లెక్కింప
గ నాపయ్య గువవదఃప్రారూఢికాపైజనన్. బాలాగ్రీవకు సాటిగామి
గరమున్బ్రార్థించి పాదంబున్బ్రాల నీవ్రీలె। నభీకయు క్తి సతికి న్నన్నవైలం
గెం మదిన్॥

నాభీకము, అసత్వమైనయైచేత అనగా - శి-అనువర్ణము లేక బయలుపడన్ ఆకాశం
గా అనగా నాకమనగా ఆకాశంగాన మధ్యమశ్రీకి సయియ్యెను- ఆతిరువార గన్యముగాతి
చారింపగా యనియనియు, నాదీనీ, కో, నై, లుపెట్టగా, కోకము, నైకము అయినదన్నమాట,
కోకమనగా చక్రివాతం, కుచప్రారూఢికి, కుచప్రశస్తికి, నైకము, కోకిలసముహం, వచఃప్రా
రూఢికి, వాక్పీశస్తికి, కావైజనన్ నైనున్న కా-బోతే నాభీ, నాభీము బాలయొక్క కంఠము
నకు సామీప్యపడినదిగాను, నాభీకమనగా పద్మముగాన హస్తములను ప్రార్థించి పాదములకోడెను-
శి-కాబు రెండు వర్ణములు తీసివేయుటచేతను, నా అయి అనగా పురుషుడు సరియొక్క క
న్ను సంజ్ఞను సంవరించునని తాత్పర్యం-

మ॥ శరదబ్దాస్య కచచవి ప్రతిఘటించంబోయి శైవాలమా। శరజ
న్తంబు జడాశయంబులనెనాచం దానవారిప్రభావరసోత్క-మకుగా
మి నిండ్రిమగుచు న్వాపోయి వత్తోజ। మర్గరతిన్ దాగ నహీనమల్లచటనూ
గారేచగా భీతిలేన్॥

శరత్కాలపద్మమునంటి నేత్రములుగల నాయికయొక్క శేకకాంబి ఎదుర్కొనబోయి
శైవాలము అనగా నాచు, ఉదకజన్మమునె ఉదకస్థానములనె పొందగా రాక్షసజన్మమును,
నుండిబుద్ధియునని రెండవయర్థం- తాను సూతన శత్రుప్రభావరసోత్కర్షకునియివలెక శ్రీమహా
నిఘ్నయొక్క ప్రభావరసోత్కర్షకు, నిలువలేయని రెండవయర్థం, నిండ్రిమై - కా-అను
అక్షరంపోయి, ముఖభంగమై యని రెండవయర్థం- వ్రసములనెదు మర్గములయందాగుక్తివే
దాగగా, అనగా శైవాలములూ నా పోతే శైవమైయని తాత్పర్యం- సూగారు సర్వంవలెనిం
గుచుండగా శయింపెను-

చ॥ కరివనజారులం గెలుచు కాంతలసద్గమసంబు మధ్యముకాకరము
లు నూగుబుద్ధులయుగంబును ఎక్కిము మేఘుకోకిల ద్వారసనరాజులన్న
గు సతీకిచ మూర్ఖును సుస్వరంబుసం॥ స్వరణయు రోమరాజియునుప
డ్డను గానమునుం గ్రీమంబునన్॥

అవిష్కదానియొక్క గమనం, ఏనుగు నుజయించును- నదుం, ఏనుగునకు శత్రువైన
సింహమువంటిది- కరముల పద్మములను జయించును- తొడుగు పద్మములకు శత్రువైన గోవు
గులాండమువంటిది- కుచయుగము చక్రివాతమును జయించును- ముఖము చక్రివాతశత్రు
వైన చంద్రునివంటిది- కిచము మేఘమును నభ్యును, ఉర్బు మేఘ శత్రువైన వాయువు వంటి
ది- కంఠధ్వని కోలును నభ్యును- సంస్కరణ కోటిలశత్రువైన రామస్వరణవంటిది- రోమరాజి
అదిశేషపును నభ్యును- చక్రచుగానము, సర్పమునకు శత్రువుగు నెమలివంటిది-

క॥ అగరిగతు ముఖ మచ కిచ భాగరిమ సుధాంశులిమచ బలభివైశీ
కా॥ ధాగధగీర్ణగధిగీ వైగినిగీభ్రమముల నగుతెగుమగులు॥

అక్రిమైక్కు ముఖకాయ చంద్రుని ధాగధ్యనభ్యును, కుచములు లిటుచములు, కాంత
భిగిలిబడుటను, అగును- కిచములంద్రస్వరణాభిగిలిముగియుక్కిని సినెలొడుటను అతిశయిం
చును-

సి॥ సారంగమదహారి సంపన్నతవహించు ఘనసారసచ్చాయ కడు
వహించు॥ సారంగమదహారి సంపన్నతవహించు ఘనసారసచ్చాయ క
డువహించు॥ సారంగమదహారి సంపన్నతవహించు ఘనసారసచ్చాయ
కడువహించు॥ సారంగమదహారి సంపన్నతవహించు ఘనసారసచ్చాయ
కడువహించు॥ బాలికామణి తనుమధ్య నీలచికుర॥ చారుదీర్ఘవిలోచన
సరససోస॥ తరుణిమోహనమూర్తి సౌందర్యవదన॥ నవ్య సౌరభ్యసురు
చిర నఖరగీల॥

బాలికామణియొక్క క్రోశమయిన మధ్యం, సింహసంపత్తి వహించును- నల్లనితలవెంట్రు
కలు మేఘముల శ్రేష్ఠమైనచ్చాయనువహించును- శుభుదిరమైన దీర్ఘ నేత్రములు, వేడియొక్క
చూపుయొక్క సంపత్తిని వహించును- సరసమైన శిల్ప కర్పూరయొక్క ధాయనువహిం
చును- క్రియొక్క శిరితనందర్పం బుట్టుటల మచియునువహించు సంపత్తియొక్క సంపత్తిను

వహించును- ముఖం పద్మచ్ఛాయను వహించును- సౌరభ్యము కహరియొక్క సంపదను వ
హించును- గోళ్లు ఘనమైన, శ్రేష్ఠమైన నక్షత్రకాంతని వహించును-

శా|| సాధీయో ముఖపూరితోద్వమితతా సత్యోర్ధ్వగోచస్పదానోక
ధారాంతరట త్రిమింగిలగిల ప్రాప్తాన నిధ్యాన లాభ్యాధీశ ప్రభుతాన్వభా
గహరణార్థాయాయ నాథానుజః ప్రాధాన్యాది పిలోలవాస్తుగిబలు బ్ర
హ్మో స్తుమస్తామనుః||

సాధీయ, శ్రేష్ఠమైన, ముఖ, ముఖముచేత- పూరిత, పూరింపబడినదై- ఉద్వమితతా, వెళ్లగ
క్కబడుటచేత- ఆసత్యోర్ధ్వగ, సత్యలోకవర్సంతం వెగావెల్లిన- ఉచస్వత్, సముద్రముయొ
క్క ఆర్ధభార, ఉచక భారయొక్క- ఆస్త్య, లోపలను- అట, సంపదంపుచున్న- అమింగిల
గిల, అమింగిలములను- ఇద్దమినులయొక్క, ప్రాప్తాన, లేచుటయొక్క- నిధ్యాన, చూచుట
చేత- లభ్యాధీశ ప్రభుతా, పొందిబడిన తననిమిటియొక్క ప్రభుత్వములో స్వభాగ, తనవంతును-
హరణార్థ, హరించుటకై- ఆయాయ, ఎచ్చుచున్న- నాథానుజ, తననిమిటితక్కువైన మన్దము
నియొక్క- ప్రాధాన్య, ప్రధానత్వముచేత- అతిపిలోల, మిక్కిలిచంచలములగుచున్న- వాక్. స
రస్వతీదేవియొక్క- దృశ్య, చూపుటగల- అబలబిప్రసన్, మత్స్యావతారపరమార్త- త్యాగ, నిష్ఠు, స్తుమః, ప్రోతముచేయుచున్నాము- అనుః, అనుచున్నాడు-

అనగా మత్స్యవిగ్రహం సముద్రాదీమునంతాత్రాగి కైకివిప్రుగా ఆయుదక భార సత్యలోక
మువాకావెల్లటయను, అంతలోకైద్దమత్స్యములుకరలుచుండుటయను, చూడగామన్యకు
డు మత్స్యధ్వజుడుగాన అతడు తనఆస్థమైన బ్రహ్మదేవునియొక్క ప్రభుత్వములో సగభా
గం పంచికెట్లుమని వచ్చుంగాబోలునని భయముచేరి సరస్వతీదేవిచూచుచున్నదనితొప్పర్పం.

శా|| ద్యూత్రంభద్రిరి కల్పితావతరణద్యో వాహినీసంగి మోపాస్త్రేం
దూదయనిష్పిత్యూణజలధి ప్రాగ్భిభృతౌత్రిశ్రవో దాత్రత్వాత్తగజాశ్చ
వన్య శనకన్యా గోమణీదాన సంగి వత్తిప్రీణిత దేవధుల్యధిపతిబ్రహ్మోస్తు
మస్తామనుః||

ద్యూత్రంశర్, ఆకాశమునకునిగుడిన- గిరి, మందరపర్వతముచేత- కల్పిత, చేయబడిన- అవ
తరణ, దిగుటగల- ద్యోవాహినీ, ఆకాశగంగయొక్క- సంగమ, సంగమముచేత- ఉపాస్త్ర, పాం
ద్యుడిన- ఇందూదయ, చంద్రోత్పత్తిచేత- నిష్పిత్యూణ, పితృయుణములేన- జలధి, సముద్రుని
చేత- ప్రాగ్భి, ఆరంభింపబడిన- పుత్రోత్పద, పుత్రోత్పదముయొక్క- ఉదాత్రత్వ, అశ్రయము.

వలన- ఆర్త, స్వీకరింపబడిన- గజ, తేనుగు- అశ్వ, గుర్రం- వనీ, వాక్యసముదాయం- అశ్వ, అశ్వం- కిన్నా, కిన్నక- గో, గోప- మణిరత్నం- వీనిముక్తి దానసంపత్తి, దానసంపదలచేరి- ప్రసే, సంతోషంపజయ-దన- దేవ, దేవతల-లవాదా- భూధిపతిప్రవాస, కూర్మపతా రంకమాతా, తావం, నిన్ను-ప్రమ, ప్రోత్సహించుము- అనున, అనుచున్నాడు-

సముద్రమధనకామంబు మృగ్యున్నాడైని మందిరశ్వలమును నిలవబట్టుటచేరి దానికభి రమాకాశమంటిసంపద ఆకాశంబు దానిమీనునిలిపి సముద్రముతో సంగమం చేసినం బునసముద్ర నిమి చంద్రుడను భుతుకు బాటులయను, అందువన పితృముఖం దీనినంబున సంతోషించేరి సముద్రమి పుత్రోపపమున దేవతలకు దానములుచేసినాడు- అని యిప్పుయ న్నను, విరావలపానె గజదానం, ఉద్యేధ్రవమనునశ్వదానం, కిన్నకంబుగనెడు వనదానం, అప్పులపానెడి యన్నదానం, అక్షియనడి కిన్నాదానం, కామధనునెడిగోదానం, చిన్నామ నీ కొలమునే రన్నదానమును యీదానములుప్రసరింపించి దేవతల సంతోషించినారని తాత్పర్యం-

వా॥ ఆద్యాంధీశ్వర భక్తిసంభిముకనేహః పూనుష శ్యక్తిసం, ఇష్ట ద్యాంభస్తులసేద్రమ ప్రసఖుర ప్రక్షాళనా మాత్రజా, గ్రహ్యగాంబుభ దిష్ట్రీకాగ్రి రిపుహృతా, లామిష ప్రాయశుం, భద్యాధోవిధి సప్తకీ స్థకిటి బ్రహ్మాస్తు మస్తామనం॥

ఆద్యాంధీశ్వర, మొదటిపర్వపంచలీ- భక్తి భక్తిచేతను- సగ్రహమో, స్వరపడుచున్న అనే మా, కామనెడ-పూనుష, పూనునిచేరి-త్యక్తి వివచింప-సతా-ద్యాంభం, ప్రక్షాళనపా తోలకమున్ను-తులసీ, తులసియుననెడి-భ్రమ ప్రాంభం-ప్రమ యిద్యేద-ఖురవతానామాత్ర బాగ్రద్యగాంబుభ, దెక్కింపడుగుటకుమాత్రమ కూడియున్నముద్రమున్ను-దొడ్డుగారి, కోరకాసన్ను-రిపుహృతా-లామిషప్రాయ, శత్రుపుయుక్త సన్నిధింబేమాంసం బహుగిగా గల- శశి, ప్రకాశంపుచున్న-యాదానసప్తస్థ, ఘోషిడతమున్ను-అప్రవాస, వ రావాంకమాతా, తావం, నిన్ను-ప్రమ, ప్రోత్సహించుము-అనున, అనుచున్నాడు-

స్వామి వరాహం నామత్రి గిరణాశ్శనిగుండే కోరతోబద్ధుడేనీ ఆమాంసంతోనే భూమినియత్రి సముద్ర-లోనివదియండగాసముద్రం దెక్కింపట్టుకే అయ్యుండగా స ముద్రం, తావునుబడుచిన పాద్యధికంవలెనున్నా భుతుగుండే మాంసంతో అయ్యు కున్నఘోష సల్లగానుండుటచే కాంపురునుడు సత్పుంసం సత్పుత్ర నీలసమగ్ధుని తా ప్పరింప;

శా॥ డింభద్రోహ వధోత్రటాత్రోమణ మష్టిక్షిప్తతారోమ కూ॥
పాంభోజపరిభవాండ భాండదళనో ద్యుధ్వానధీకృన్విభా । స్తంభాంత
స్ఫుటన స్ఫురత్పైశ పెళ ధ్వన్యస్త నిశ్చేష్ట నిర్దంభోద్యోగ దిశావశాప
నృహరి బ్రహ్మాస్తమస్తామను॥

డింభద్రోహ, బాలురైసప్రహుని బాధింపుచున్న హిరణ్యకశపుని- వధ, వధమునకైఉత్క
టాత్రోమణ, ఉద్భవంగా వెడ్చుటయందలి రుక్మిణిపైతా, కోపంచేసినవైశేషచేరి- రోమకూ
పాంభోజప్రభవాండ, హిందవిశ, రోమకూపముయందలి ప్రహ్వండిభాండిములు పద్మలగుటచేత
ఉద్భవ, పొడముచున్న- ధ్వానా, ధ్వనియనెడి- ధీకృ, బుద్ధినిజేయుచున్న- సదాస్తంభాంత
స్ఫుటన, సభలలో స్తంభంలలోపలపద్మలగుటచేత- స్ఫురత్, వెడలుచున్న- రేఖరేఖధ్వని, రేఖ
రేఖనిచేతను- అస్త, తోయనడి- నిశ్చేష్ట, చేష్టుదక్కి- నిర్దంభోద్యోగ, దంభప్రయత్నిములు
లేకున్న, దిశావశాప, దిగ్గజములుగల సైహవప్రహ్లా, నృసింహచరమాత్మా, తాప, సన్న- స్త
మ, స్తోత్రంచేయుచున్నాము- అనుక, అనుచున్నాడు-

నరసింహవతారం స్తంభంలొనుంచి వెడ్చునప్పుడు శత్రువునందలికోపమున కటకటపడు
చువచ్చుటచేత రోమకూపంలొనున్న ప్రహ్వండిభాండిములు పద్మలైసట్లు స్తంభం-ద్వలయన ధ్వని
విసదలుటచేత దిగ్గజములు విత్రాంతములై నిశ్చేష్టలైసవి తాత్పర్యం-

శా॥ స్వతల స్వచ్ఛ తరారుణ్య రచిత స్వస్త్రి పరేష్టాంతివా॥
క్రమికులత్వ దశానుకారిగళగా ద్వద్యక్షమాంభోజ భూ॥ నుతిహాసన్ని
శరపృసారిత పదాన్వీరుక్ష గంగాసవా॥ పృతిమాభీత కిపర్దమండల ఎటు
బ్రహ్మాస్తమస్తామను॥

స్వతల-తనయొక్క అనగా పాదముయొక్క అరికాలుయొక్క- స్వచ్ఛతరారుణ్య- స్వ
చ్ఛమయిన యెరుపుచేతను- రచిత- చేయబడిన- అస్వప్రీపర- అన్యస్త్రీయందాసక్తుడయిన-
కుట- పెనిమిటియొక్క- భాగిని- భాగినిచేతనయిన- వాక్- సగస్థలియొక్క- ప్రతికూలత్వద
శ- ప్రాంతకూల్యావస్థను అనుకారి- పోలుచున్న- గళ- కథంపందలి- గార్దభ- గర్భపిష్టరంచే
తను- అక్షమ- అసమర్థుడైయున్న- అంభోజభూ- బ్రహ్మచేవునియొక్క- ను- స్తోత్రిమును
గుంచిన- హాసత్- నవ్వువలెనున్న- శశిర- గోల్లగలదై- ప్రసారిత- చాచబడిన- పదాన్వీ-
కుట- పాదపద్మములనుండి- జ- పుట్టిన- గంగయెనిడి- అసవ- మకరర్ద్రమునకు- అప్రతిమ- అ
సమానమింధ- అగ- మిచ్చుచున్న- ఈశ- పునియొక్క- కిపర్దపద్మల- ఇటాబూట పుష్పల

ముఖ కటుప్రక్క - ప్రక్కచాచి వామన పరిమాతా - త్వం నిన్ను - స్తమః - స్తోత్రంచేయిము - అనున్ - అనుచున్నాడు.

అనగా వామనావతారములో భగవంతుడు చాచిన పాదం ప్రక్కలోనింబునకు వెళ్తుంటే స్వచ్ఛమైన ఆ పాదంమొక్క అంకాలులో సరస్వతీయును ప్రహ్లాదును పోలి లింపుటచేత రూపం యర్రగా మారుటచేత తనయం దాసన్నిదేశ సాన్నిధ్య మింకా యం దాసన్నిదేశనాడనుకొని సరస్వతికి కోపంవచ్చి వాక్కులు సాగింపడా చేసినదన్నట్లుగా ప్రక్కదేవుడు స్తోత్రంచేయునపుడు కలిగిన భక్తివల్లనైన గద్దదిస్వరంచేత స్తోత్రం అడవిను చుండగా సర్వమన్నట్లు గోళ్ల ప్రకాశించుచుండగా చాచుటచే పాదం పచ్చింపలేనందుట చేత అందులో పుట్టిన గంగ మరకందరసంపలె గానవచ్చుచుండగా దానిని స్వీకరించుచున్న భవజటాజూటం నల్లగా తుత్తుదివలె ప్రకాశించుచుండెనని తాత్పర్యం.

శా॥ అజిప్రాధిమ దుర్జయార్జునగళో దగ్రాస్యగాస్వాద నః వ్యాజాపోశన భా క్తదస్వపహృతి ప్రాణాహుతి ప్రస్ఫురః బ్రాహ్మీనిఘసా వసాసవిఘస ప్రాయేందు ఫేలాయితా బ్రాహ్మ్యక్ష కుతారధారిభ్య గురాద్ర్యక్షా స్తమస్తామనున్ ॥

అజిప్రాధిమ - యుద్ధప్రాధిచేత - దుర్జయ - జయించుకొన్నాడుగాని - అజాన - కారణ నీ ర్యాజానుని - గళ - కంఠమందలి - ఉదగ్రాస్య - అధిక్తమైన రక్తంమొక్క - అస్వాదన - త్రావుటయినెడి - వ్యాజ - మిఘగల - అపోశన - అపోశనమును - భా - పొందిన - తే - అకారణవీర్యాజానుని - అను - ప్రాణమును - అహృతి - అహరించుటయెనెడి - ప్రాణాహుతి - ప్రాణాహుతితోటి - ప్రస్ఫుర - ప్రకాశించుచున్న - రాజానిఘస - రాజసంఘమును చంపుటయినెడి - భోజనంమొక్క - అవసాన - అంతమందలి - విఘసప్రాయ - భోజనశేషంవలె నున్న - ఇందు - చంద్రుడును - ఫేలాయిత - ఉచ్చిష్టపాత్రమువలెనున్న - అద్రారాజాభ్యక్ష - సముద్రశ్రేష్ఠమయిన షీరసముద్రంగల - కుతార - గండ్రగొడ్డలిని - భా - భరించి - భృగురాద్ర్యక్షా - పరశురామప్రక్క - త్వం - నిన్ను - స్తమః - స్తోత్రంచేయచున్నాము - అనున్ - అనును.

అనగా పరశురామునిచేత గండ్రగొడ్డలి రాజులందరిని అహరింపగా భక్షించినట్లును - భోజనసమయమందు ఆపోశనముపట్టుట కలదుగాన కారణవీర్యాజానుని రక్తమెరిపా శనమయినట్లును అతనిప్రాణంబులే ప్రాణాహుతి యడుగట్టును రాజశబ్దవాచ్యుడయిన చంద్రుడు భోజనశేషమయినట్లును షీరసముద్రం పుచ్చిష్టమయినట్లును తోచుచున్నదని తాత్పర్యం.

శా॥ చాపఛాత్రనిషంకభంగ కుపితత్త్వాభృద్ధనుః పంచవ శ్రీపంచా
రికదృశ్చియోక్త హుతభుక్తివాద్యయా పంచక వ్యాపార భ్రమకా
రిపశ్చిగ్గళభ్యా కిండనాకిండ దో రైపుణ్య ప్రదరాఘ రాఘవవ
రబ్రహ్మ స్తమస్త్యామను॥

చాప- వింటిని- ఛాత్ర- శిష్యునకును- నిషంగ- అయిపాదియైన సముద్రానకును-
భంగ- పరాభవమును జేయుటచేత- కుపిత- కోపించిన- త్త్వాభృద్ధనుః- శివునియొక్క- పంచ
వక్త్ర- అయినముఖము యగును- పంచాక- అయినలూటము యందలి- దృక్- నేత్రముల
చేత- నియుక్త- సంబంధిన- హుతభుక్- అగ్నియొక్క- గ్రీవాద్యయా- కంఠములు జతలయొ
క్క- పంచక- అయిదింటియొక్కయు- వ్యాపార- సంహరించుటయనెడి- భ్రమకారి- భ్రమ
నుజేయుచున్న- పశ్చిగళ, రావణాసురునియొక్క, గళ్యా, కంఠసముహంయొక్క- ఖం
డక, ఖండించుటయందు, అఖండ పూర్ణమైన, దో, భుజములయొక్క, నైపుణ్య, నేర్పును,
ప్రదరాఘ, బాణసముహంగలవాదా, రాఘవపరబ్రహ్మ, శ్రీరామపరమాత్మా, త్వాం, నిన్ను,
స్తమః, స్తోత్రంజేయుచున్నాము, అనున్, అనును.

అనగా శివభస్మ విరుచుటయును శివశిష్యుడైన పరశురాముని సూడించుటయు, శి
వనియంబులపాదియైన సముద్రమున నేతుబద్ధంజేయుటయు అను పరాభవములచేత శివుడు
కోపించి తన అయినముఖములలో నుండియు అయినలూటనేత్రములనుండి అయిదగ్నులను
బగా ఒక్కొక్క అగ్నికి రెండేని శిరస్సులుండుటచేత పదిశిరస్సులయొక్క పదికంఠములవ
చ్చినట్లు రావణాసురుని కంఠములు గాన్పించుటయు అవిసంహరించుట అగ్నులయొక్క వ
దికంఠములు సుక్కమారు బాణములచేత భేదించినట్లు తోచుచున్నది. అగ్నికి రెండుశిర
స్సులని శ్రుతిప్రసిద్ధం.

మ॥ కరిపూరుద్ధరశేధ లాంగల విభగ్నత్త్వాభరాదక్ష దిక్కరి పాద
ప్రహరస్ఫుట తృప్తిప భోగవ్యాపృతగ్రీవ సూకర వీరీకృత పృష్ఠతాపి
త మహా గాఢాధి కూర్మాధి రాటృరిక్లప్త ప్రళయాంబు గాహన హలి
బ్రహ్మ స్తమస్త్యామను॥

కరిపూ- వాస్తీనాపురమును, ఉద్ధరణ, యెత్తుటచేతను, ఇద్ధ, ప్రకాశమానమైన, లాం
ల, నాగలిచేతను- విభగ్న, విరుగుబాసిన, త్త్వా, భూమిని, భర, భరించుటయెందు, అదిక్ష,
సమర్థతలుగాని, దిక్కరి, దిగ్గజములయొక్క, పాద, పాదములచేత, ప్రహర, ఛోక్కిబిడి,

శబ్దః స్ఫుటము, విడుచుచు స్ఫుటమ, శేషునియొక్క, భోగ, శరీరసుగుడు, వ్యాప్తి, పనితే
యుచున్న గ్రీవ, కింతముగల, సూకర ఆదివరాహమునను, పీడికృతి, పీకముగా జేయుననన
ప్రప్తి పృప్తిముగలుగుటచేత, అహిత, సంపాదించబడిన, మహాగాఢ, మిక్కిలి యెక్కువైన, అ
థ, మనూష్యునిగల, కూర్మాధిరాట్, ఆదికూర్మముచేత, పరిక్షిప్త, చేయబడిన, ప్రత్యాయుగా
దాన, ప్రయోదశిప్రవేశముగల, హరిద్రచ్చాన్, కిలరామపరమాత్మా, త్వం, నిష్క్ర, స్త్రుమః స్తో
త్రంజేముచున్నాము అనున్, అనును.

అనగా చలరాములు వాస్తినాపురము పెల్లగించుటకై నాగలివేసినపుడు భూమి బద్ద
లై విరుగుజూపినందున ఈవారము మాయలేక దిగ్గజములు పాదములుతెన్నెట్టగా ఆసలుగు
డిచేర శేషునిశరీరము సాగిపోగా ఆవారముపహించబడి అదివరాహమునది స్ఫుగుమింద
గా అగ్నివారము మోపిక చే వీపునలుగుడుబడి ఆదికూర్మము ప్రత్యయోదశిములూ ములిగినది.

మ॥ అతిదోషపీడిన కిర్కరీ ఫలిత కంఠాభివృద్ధిర్వృథాః పృథ్విశా
వర్తన్యథాంగపాతహిత గోశ్రాభీతితోత్పాదిత । క్రతుభుగ్రాహ్యహ
శాగ్రాపేయాన్యుఖి శతారథ్యస్త మైనాక నిష్పతన భ్రంశీగి నందిగోప
కసుత బ్రహ్మన్ స్తుమస్తా మను॥

అదోషపీడిన, మిక్కిలి భయములచే మర్దింపుటచేత, కిర్కరీఫలిత, దోసపండు
పలే విడిపోయిన, కంఠాభివృద్ధి, కింతగావృక్షుగుటచేత, దుర్వృత్త, నిరుపశక్యముగాని, ధా
తా, ధూతుడయిన తృణావర్త, తృణావర్తమైన రాక్షసునియొక్క, దృఢ, దృఢమైన,
అజ్ఞ, శరీరముయొక్క, పాత, పడుటచేత, హిత, సంపాదించబడిన, గోత్రాభూమియొక్క
భీతి, భయముకలిగించుటచేత, ఉత్పాతి, పుట్టించబడిన, క్రతుభుగ్రాహ్యహా, ఇంద్రునిపట్టు
టయందు, అన్యుఖి, అగ్నిముఖుడై, శతార, వస్త్రాయుధముచేత, నిష్పతన, తొలగబడిన, మైనాక,
మైనాకపర్వతంయొక్క, నిష్పతన, పాటుయొక్క, ప్రాచీక, ప్రాచీనిగల, నందిగోపకసు
ప్తాన్, నందిగోపాలపుత్రుడవైన శ్రీకృష్ణపరమాత్మా, త్వం, నిష్క్ర, స్త్రుమః, స్తోత్రము జేయుచు
వచ్చుము, అనున్, అనును.

అనగా తృణావర్తడనే రాక్షసుడు శ్రీకృష్ణులవారిని యెత్తునుని ఆకాశముమీదకియెగి
రి ఆయనచేత చంపబడి భూమియందు పడుటచేత ఇంద్రునిపై కోపముచేత యుద్ధమునకెగిరి
వస్త్రాయుధమువెచ్చిచేత బారిపడిన మైనాకపర్వతవ్యాయన భుమి పుట్టుచున్నదని తాత్పర్యం.

మ॥ స్వమహాబాహు కృపాణ కృత్తాశ తుచ్ఛమైచ్ఛహీర స్ఫుటాః

త్వగ్రామశాపాదిత పద్ధిరమణ మధ్యచ్ఛిద్ర ఖస్యమికా । గమనా నాశ
మయో పరాగముదితత్వా సార గంగానది భ్రమకృతీర్తి కలిమూ
ర్తికపరం బ్రహ్మ స్తుమస్త్యామనుః॥

స్వ- లనయొక్క, మహాబాహు, గొప్పభుజమునందలి, కృపాణ, ఖడ్గముచేతను, కృ
త, భేదంపబడిన గళ, కంఠములుగల, తుచ్ఛ, తుచ్ఛులైన, క్షేచ్ఛవీర, క్షేచ్ఛనీరులయొక్క,
స్ఫుట, స్ఫుటమైన, ఉత్క్రమణ, జీవులువెడలుటచేత, ఆపాదిత, సంపాదించబడిన, పద్ధి
నీగమణ, సూర్యనికాయాన్ని, మధ్యచ్ఛిద్ర, మధ్యనుండు రంధ్రముయొక్క, ఖస్యమికా, ఆ
కాశపునఃపునఃకర్మ- ఆగమ, వచ్చుటచేతనైన, నానా సమయోపరాగ, నానా సమయముల
యందలి గ్రాణములచేతను, ముదిత, సంతోషించిన, ష్ట, భూలోకమునకు, సారగంగానది,
ఆకాశగంగానది, భ్రమకృత్, భ్రాన్తినిచ్చుచున్న, కీర్తిక, కీర్తిగల, కల్పిమూర్తిక పరిబ్ర
హ్మ, కల్పియోపమయిన పరమాత్మ, త్వం, నిన్ను, స్తుమః, స్తోత్రంజేయుచున్నాము, అమన్, అనును.

అనగా కల్పిమూర్తి క్షేచ్ఛులనందరిని చంపుటచేత వారందరు యుద్ధముల జచ్చు
టనా సూర్యమండలం భేదించుకుని వెళ్లుటచేత సూర్యమండలం రంధ్రపడి ఆకాశపున
ఃపునఃపునఃపునఃచేత మాటిమాటికి సూర్యగ్రహణమువలె తోచుటచేత పుణ్యకాలమనిసంతో
షించుచున్న భూలోకజనులకు గ్రహణస్థానములకై ఆకాశగంగావచ్చినదాఅన్నట్లు కీర్తితో
చుచున్నది తాత్పర్యం

ఉ॥ కారవరాజవై సుతకంఠముద్రుంచిన వానితండ్రికిన్ సారధియై
నవానియినుజన్మనిభక్షణసేయువాని యాహారముసేయునట్లు ప్రయునా
న్మజుబంటుగ నేలినట్టి ధాత్రీరమణుండుమీకొసగు సుస్థిరసంపదలెల్లకాల
ము॥

గీ॥ మగనిపిడనాడివగలాడిదగులుకొన్న । యతనిపట్టంపురాశిదాన
బృనాలి । దానిమిండడికొడుకైనవానితల్లి । ఆయురారోగ్యపుత్రపాత్రాభి
వృద్ధి పరగదయచేరిమిన్ను రక్షించుగాక ॥

ఉ॥ ఆలికియల్లుడైపిదప నల్లునికిందగదా నెయల్లుడై । యాలికి దండి
యైమననురాలికిబెండ్లికొనూరుడైనదా । యాలిమరందిచెల్లలికి దాపతి

మైమకుబోచునట్టిగో । పాలునురంగతాయి మనపాలగలండు ఏచార
మేటికి॥

గీ॥ ఆదిసగముకు మధ్యమం బలివకుచము। లంతసగముకు మధ్య ద్వ
యంబుకొను । మధ్యసగముకు ప్రథమయ్యుక్తుంబుమేను। చరసగముకుచ
రమాది చానతురుము॥

క॥ అహిహంసమానకంజముః నహినహియను నారు సౌరు నవలా
హంసలు౯॥ నహదాని దాని పిరుచులుః మహిళామధ్యంబుబోలు మహి
ళానడుముల్ ॥

మ॥ తిరమా కండ్లుకుదించె కన్బొమలు వాదించెన్ వలగ్నంబయా॥
చెరిచేడ్ దోసమటంచునిల్వ సరిగాజేయంగను నింది బంధురతాజం
డ్లు మదింపగాంచి తమకెలో వాదియంచున్దురుల్ మరివాదింప ద్వజా
తమై కువలయంబాయించి మోమెదగ్గ॥

గీ॥ జాబుజాబిల్లి చంద్రికా చంద్రికండు, కందుజగడాలు జగడాలు
కందుకందు రిందునందున సుందరీసుందరులకు । చందమామయ్య మోమ
య్యో చందమయ్యో॥

చ॥ తత్తత్తత్తత్తత్తలభద మద్రభనువిభ్రమ నిర్వత్తత్తత్తత్తత్త॥ గళరోష భీష
ణ నగచ్ఛదవిచ్ఛదపక్షపక్షహిహాలహాలహస్త ముఖ్యప్రభుగాకుల గోకుల
శక్తశార్థ యోబలవదరి దరీకుహర భాస్రదరి యదరిదరి హరి॥

సీ॥ ఘనసారమనిననో వనజాతవాసన యదియ సారంబనియనకుమ
మ్మ, కైరవంబనిననో కలితవింబాధరి పలుమారు వాదించిబలుకకన్న, కో
రకంబనిననో చారుమీనేక్షణ యరకాక జేసిపోనాడకన్న, రసజాతమని
ననో విసలసమ్భజకాండ కినిససాధారణంబనకుమమ్మ, కొమ్మ యిటులై
న ఘనకిరకోకసార, సములుగనుపట్టునీ పేరుసమసునమ్మ, పిరహ పరితా
పభరమగువీటివలన, నేల బగజేసకొనియదే బేలవగుచు॥

సీ॥ ధరముగండము పయోధరముజేందింపంగ గరుణించి తనదుకం
 ధరమునుంచె, ఘనమువేణిక గొట్టిగగనముమొట్టింప చనువిచ్చిదాచెను॥
 ఘనమందు । ననలనిజాంగముల్ నగముల పాట్లైయె నయమునదినెయూ
 ననమునదాల్చె । తరుణిగళంబుసందరముగూర డరంబుడరమగని దియ
 నుదరముననిడెనగుటమేలెంచికేళికానగమునగుచు । పోషితకలాపనాడిం
 చి పాలితకెలమి । పక్క బడినున్నమైయపు బాపికోనుచు । సున్నఁఘనా
 ఖ్యబంపుప్రసన్నకాంతి । వరలనన్గోశ్రీజులుఘనుల్ సరసహృదయు ।
 లక్ష్మణజన్మలు మరుమేలు సరసియిడరె॥

సీ॥ అభి గరుడ్భవ మరుచ్ఛలవళ త్సుమగళద్రస సరిన్యహాసరిన్యం
ధురంబు। శుకపివాక్వీక సువాక్రవకల వాక్సురభిముడ్విగళముడ్విహలము
డ్విశ్రమంబు । రవి విరాడ్భగణవాడ్ప్రబల వాడ్విట విషడ్వదన గుడ్వా
హ రుడ్వైభవంబు । కనక కా ధగధగ వైలయి భ్రష్టసాన యుద్గహన రవి వి
రాడ్వంధురంబు। మలయ నగనగ తారకా కలిత వకుళ। కుచక ధగ ధగ
కిసలయ పంజ పుంజ । ఘుమ ఘుమాన్దంధ నీరంధ్ర గురు పరాగ। భరిత
పావన మప్పురీ భవ్యవనము॥

సీ॥ ధరసుధారసుధాసుధాధామ కవళికావళికాళికాకారకలిత మగు
చు॥ పవరమావరనూరనూమాణజలవల్లీలవల్లీ వల్లీలీలమరిమరియు॥ శర
తుమారతుమాతుమామారలవసితా వసితాసితాతారపణి సమంబు॥ శరద
శారద శౌచిశౌశౌంత భగణభాగణ భాణభాభారగాభరంబు॥ ఖగము
ఖాగముఖాముఖాఖాగమగుచు॥ హరిపుగారిపురాపురా రానిలయ॥ వర
సభాసభాసభా భావ్యమగుచు॥ యశముశముముదమొదవు రమాధిప
తికి॥

॥ స్ఫురదంతరుచికాంత వరదంత వికరాంత చరదంతర కులాంత
 కరణింపుతి మనిశంపుతి రహితాంతరినిశంతు సుఖదాంతరినిశంతుతి

శ్రాంత కనయకాంతః మవసంతదూతాంతర వసంతదూతాంతరవసం
త రివవంతనవనాంతః మతిశాంత రతివంత రతిశాంత తాశాంత పతి
కాంతవృత్తాంత పితతికాంతః మొదవె మదనసువికసిత మదనకాండః శి
ఖిఖాదద్ధ మదనాభ చిత్తవద్వి యోగినిందితశుక కులాభోగనినదః భాసు
నములగు మధుమాస వాసరములు॥

స॥ రా॒రా॒రరా॒రర॒రరూ॒రరే॒రా॒రరే॒రా॒రరీ॒రరరూ॒రరా॒ర । భా॒భీ॒గు
భీ॒భర॒భార॒భేరి॒రేభీ॒ఘరి॒భాభా॒భిఘా॒భూభా॒భరా॒భ । నలి॒నీని॒నీనైక॑లలనాకి
ఘా॒నూనలాలనలూ॑లాకి వృంకిలీల । దర॒దారి॒దర॒ధరకి॒రినవా॒దోదర॒ దార
కా॒దరక॒రోదారి॒వరన॒ । గోప॒బాలక॑పాలకిపాపలోప । సాలకిపిలాసవేం
పల్లెలవాస । భవ్యభావభవాకారవివ్యూహ । రాధకాస్సుటదిక్కురికా
ధరాంగ ॥

హిందుస్తానీ సంస్కృతం తెనుగు పద్య శ్లోకములు.

చ॥ మదనుడు బేహయ్యానలయనాగుణ మల్లాః పనా బజ్జాః ప్రియతమ తే
 టీ ఝూటాశౌరికి మమ్రా రా శశిహరంజాదా శుమారా హర్షస్త్తుః॥ ప
 ట్టుమని రాధకడకుజేరి నీచుమాలలచే ముదికిగుగ జేసె పయ్యారెం గానీ
 దు ప్రియుల కేజేతు పొద్దు వందనములు సేంహస్తాల పరాహా నదసంహ
 రాయా॥

మదనదు- మన్మధుడు- వేదాయ- శిశులేనివాడు- వలలుమారుతి- వాయు- అల-
వనా- లేలికగలవాడు- విజ్ఞాన్- పికంబు- జ్ఞానిహీనమయినది- 5 వే- తేజ- తుష్టా- ర్థా-
టా- కొండెములుపెప్పది- శారిక- గోరిక- మమకరా- హస్తగాడు- శశ- విధి- వా-
రాంబాదా- వ్యగ్రచారికిపుట్టినవాడు- తుమారా- నీయోగ- హర్ష- యెల్లప్పుడు

చాగి క్లేమేంటిని బిరమతిచపలా మోరు నోరాహ మేమః । కాంతా
గంతా దిగంతా ఉమరుమునపిదితి శేషున్మనాయా । ఆహవర్ణంక
మూన్యా కిహిరుపర గయా సాధునాపి సచేతి కం వాసు ర్వామ వతి స

తిహివిదగల్గి ముష్రు లేబర్నకాలా॥

సర్ భద్ర భాగ్యం కంచుకీ జత్రజత్రా, భవతునజర్ మేరీ చంచలా
తత్ర తత్రా, యుటపట్ యుటట్ నేకూలాల సంమాససప్తే, అబు హుకు
ముకీ రేతో కాతుకందశయామీ॥

శరది శశినిశీధి చాంద్ కీరోషనాయా, సఖనబననికుంజే కన్దుబంషీబ
జాయా, తదిపిదహతి చిత్తం మామకం క్యాకరోంగీ, మదనసరసి భూ
యా క్యాబలా ఆనులాంగీ॥

మెహగ్నాన్ సాహెబ్ జంగలీశ్వర భోదా దద్యాత్సదా సంపదం,
మొహ తేమీనితి సర్వజంగలధి పాథశేన దత్తం పుగా, సర్వేషాం సక
లాగ్రహార సముదాయానాం హుకుం, యిస్తదిత్యస్తాకిం బత చిత్తగిం
ముడి భవన్దత్తం ద్విదంసింగలే॥

మెహగ్నాన్ సాహెబ్ యుష్మదీయ పృథివీ జంగల్పటాయేగితే, స్వ
గ్రామాటవికావనేచ రజనాన్నిన్నించి కేట్టారిఘణాయ్, జంగల్లేతుభ
వద్భిరత్రతర వశ్చిన్నాహి కిసాగ్జయే, త్యేతానాటవికా ప్రహత్యో
ఫకాఁఘుస్సాసజాచక్రిరే॥

అమారా జవానుల్ హమా రేగ్రహారే, కదాపీహదంగా సజా శే
యకండక, హుకుం దీయతాన్నోహకాంచాపి, దద్యాత్సదా తే ముదే
స్తాత్సదాజంగలీశా॥

ఫలం లేమ బిల్కూలగ్రలంబంద్ హల్ సాల్, అలం మోదుగాకుల్
క్వచి త్రేకునూకుల్, అపుర్ కోయకొంపల్ మఠిమాలకొంపల్, హయే
ముల్లకంపల్ హమా రేగ్రహారే ॥

శ్లోక ములు॥-

కీర్తనం యమునాతోయం కింవదంతి ఓటంస్త్రియః | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || నీలంజలం ||

కింవదే ద్భిష్టనిరూకతా | చాంచల్యంకంప్రసర్తితే | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || పారదే ||

ప్రభాతే కీర్తనంవోయమ | పరిమాణే కీర్తనంవదః | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || నీతోమ ||

కస్తైప్రసంగతేష్టః | కమాంధ్రాణా మహిమీయం | అంధ్రగీర్వాణభా
షాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || చింతికాయ ||

మర్జనస్యశుకాశ్చ | భృంగిః కస్తైవగచ్ఛతి | అంధ్రగీర్వాణ భాషా
భ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || చంపకాయ ||

అధోవదంతి కింభార్యాం | కుత్రాస్త్రీజన్మాధవః | అంధ్రగీర్వాణభా
షాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || కాసనే ||

కష్టిక సంస్థాయతేగాజా | శిశుః కిమభి వాంఛతి | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || పాలనే ||

కోగ్రికో గుక్తిశీగస్య | కఃకాంతాభిన్నాదృతః | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || ముసలీ ||

కింవత్తి రజ్జురూకతా | మైశున్యం కుత్రవతతే | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || నారదే ||

నాన్మక్తిస్తు కథంభూతః | కవనం కస్యరజ్యతే | అంధ్రగీర్వాణభాషా
భ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || కవితేసరి ||

మప్తస్సంజాయతేమత్ర | న్యామనాశాంబుతా వతైః | అంధ్రగీర్వాణ
భాషాభ్యాః | మేకమేవోత్తరంవద || హనులే ||

కింవదంతి ప్రభుం భృత్యాః కింవదంతి మునీశ్వరాః ఆంధ్రగీర్వా
ణ భాషాభ్యా మేకమేవోత్తరంవద॥ నీవారం ॥

కథంసుధుపి బేత్ భృజ్జః కస్తారాయానునోహరః ఆంధ్రగీర్వాణభా
షాభ్యా మేకమేవోత్తరంవద॥ వాలి॥

శ్రీశాధ్వరారియుఁడొమోయి యాననామున్ను సత్త్వరం ఆంధ్రగీ
ర్వాణ భాషాభ్యా మేకమేవోత్తరంవద॥ మేనసవారి ॥

మురారిపత్న్యాః కింనామః కాసంబుద్ధిః పినాకినః కింవక్తి జారిణీ
జారాణా త్రయాణామేకముత్తరం॥

కింత్రాణం జగతానపశ్యతి చకిరే దేవతానాంద్విషః కింధాతుః
కిరిభూషణం నిరుపనుః కింకింపిధానందృశోః కేఘే ఘేలనమాచరంతిసు
దృశాం కించారుతాయాఃఫలం బుద్ధ్వాబ్రూహ విచార్యసూక్ష్మమతిమ
న్నేకిండ్నియోరుత్తరం॥

కామేషామపయాతికృష్ణవయితా కావాసభాకీదృశీ కాంరతుశృహి
హాశరద్వికిసితం కింధైర్య హంప్రీచకా కంధజైజలనాయకః కిరతలే
కాచంచలా కథ్యతా మారోహదవరోహణాచ్చ నిపుణైరేకం ద్వయో
రుత్తరం॥ ధారా. నంది. కాశం. పాశం ॥

కింకిన్దుం యతతేనటః ప్రథమతశ్చైలన్ధగీ కీదృశి కానింద్యాక ఉ
పాశ్రయోద్ధిగితం కింభాగవే కావరా కింశ్చస్తాదనుజాధిపస్యనిఖ
లః కింనోభ బేత్కథ్యతా మారోహదవరోహణాచ్చ నిపుణైరేకం ద్వ
యోరుత్తరం॥

కస్తిన్నాపదభంగతా గిరిగణఃకస్తైరఘుఃకీదృశి మున్యంగాపుతిరా
దృతాన్యపతిభిఃకాకేన సర్వంకృతం కస్తైస్యాచ్చుభమస్తికః కువలయే
కావాగలే కథ్యతా మారోహదవరోహణాచ్చ నిపుణైరేకం ద్వయోరు

శ్లోరం॥

లావణ్యం క్షునుయోషితాం నభసితే సంచార మాతన్వతే। కాసా
ముచ్చతరావహంత నినదాః ఎక్కిడతోదంపతీ । కేమస్వం ప్రకటితకా
రిభగవాంశ్చేతాపతిః పారుషం। యః ప్రశోత్తర మధ్యవర్ణిఘటితో దే
వోముదేవోస్తువః॥

కస్తైలోక్యపతికిమాహురభవం కేనాంగ మాచ్ఛావ్యతే। కస్తైనా
మ సహస్రకేగ్రవినఃః కస్తాన్నతుం గోమృగాత్। కస్యాశాతి చురివ్య
యా భువిస్సౌతాం కస్తీకాహరేరంశతా। యఃప్రశోత్తర మధ్యవర్ణిఘటి
తో దేవస్సపాయాతువః॥

దేవేంద్ర, శంకరం, పటేన, విశ్వసై, వాగశాల్, వస్వాదా, భూమిశే॥

రాజక శ్రోతురంవిద్ధి చక్షుశ్రవస్సుఖావహం। అనేక సుషిరం వా
ద్యం। కాంతంస్త్రీ ముఖపంకిజం॥ వాల్మీకిం॥

చంద్రబింబసమంవస్తు। వస్తునామత్రయాక్షరం। అకారాదికకారాం
తం। షడ్భాసం చింతయేచ్ఛధః॥ అష్టడం ॥

పుట్టిమట్టు సమంవస్తు। వస్తునామత్రయాక్షరం। చ కారాదికకారాం
తం। షడ్భాసం చింతయేచ్ఛధః, చక్రిలం ॥

అంధకారసమంవస్తు। వస్తునామ త్రయాక్షరం। క కారాదికకారాం
తం। షడ్భాసం చింతయేచ్ఛధః॥ కాటుకి ॥

కుక్కుటాండసమంవస్తు। వస్తునామత్రయాక్షరం। లి కారాదిచ కారాం
తం। షడ్భాసం చింతయేచ్ఛధః॥ లికుచం ॥

పూజాయాం కింపదం ప్రోక్త। మస్తనంకోవిభర్త్యురః। బలభద్రస్య
యుధంకిం। కోజఘాన బలాసురం॥ సునాసీరః ॥

వర్షాసుకాభవతి నిర్దక్షకీర్తగజ్జం। శ్లేషంవిభర్తి వసుధా సవితంకప
కః। ఆమంత్రయస్వధరణీధరనాథపుత్రీం। కోత్రాస్థిభష్టనిచితాంగజనా

శ్రీయఃస్యాత్ ॥ కాలికాపాలిక మతః ॥

కీర్త్యశంపదమధుస్థలంమతః ॥ ద్వారికుశ్రససభూషణం భవేత్ ॥ బ్రూ
హికాంత సుభిః సకాశ్చుః ॥ కీర్త్యశోభవతి కుశ్రవిద్విషాం ॥ అవారిత్
రణేన ॥

కామ్రయేణరహితా వగాంగనా ॥ ధామ్నకేసణనయేననందితా ॥ కీర్త
యేన పురుషేణ పక్షిశాం ॥ బంధనం సమభిలక్ష్యతే సదా ॥ శక్తిన్తలభ
రణేన ॥

కీర్త్యశం హృదయహరికూజితం ॥ కింసుఖాయ శశిభూషణేర్త్యశః ॥ కీర్త
వాన్తిపినే భియాసులః ॥ కీర్త్యశశ్చ సభ వేన్నిశాకరిః ॥ కలంకరివాళః ॥

కాశంకరస్య వలయావ సయోధరిః కః ॥ కీర్త్యశ్చ పరస్యనియతః ॥ వే
మేన భూషః ॥ సుబోధయోగపతిః ॥ విజయాచక్షుక్ ॥ మర్యోన్యో న
సింభ వేష్వరకీర్త్యశశ్చ ॥ అహవాక్షితనయః ॥

సంగ్రామేన్యరదసినాహ గాన్త్యయాకే ॥ కేచుఃఖం వీతనిరయే న
రస్య కున్యః ॥ కీర్త్యశ్చ వతి కదాపి నైవలోమ ॥ భూతాః కేచగతి మహా
లమన్యనూజః ॥ నరక రేణవః ॥

శానరవ్యశల తేషుసస్థిః ॥ కీర్త్యశోభవతి మత్తకుంజరిః ॥ తత్త్వః కేచ
మపేక్ష్యలక్షణైః ॥ అర్జునః సమితికీర్త్యశో భవేత్ ॥ దానవకులభ్రాతృహ
రిః ॥

నిర్జిహ సకలాగానిః ॥ పృథ్వీకోన్తైకోమృత్యోర్భయమృచ్ఛః ॥ మేఘా
త్యయి కృతరుచిరా ॥ శాయాకిం త్రిమిరక్షయకారి నిశాయాః ॥ విభూతా
రాత్రేజః ॥

విహగపతికంహతవానహితం ॥ కీర్త్యశ్చ వతిపురంజనం సహ సమ ॥ కిం
కతినగవిదితం వదభిభృత్ ॥ యాక్షః పతిరపి కీర్త్యశ్చ భయకృత్ ॥ అపి మక
రమయః ॥

కాకృతా విష్ణునాకీదృక్. యోషితాంకః ప్రశస్యతే. అశేవ్యః కీదృశః స్వామీ! కోనిహంతి నిశితమః॥ కుముదవనబాంధవోదయః॥

నువర్ణమాయితంక్ష్మాత్వా కిరమూలేషిషక్తిపేత. అతనీలమణిఘ్నాలం యోజానాత సుంపండితః॥ సూకరః॥

ధాత్వాదేష్టస్యకోవాస్యాత్. అఙ్గీసీసః కియాహరిః. ముషీయో పి కియాహుతి. తస్యనామానుకీర్తితః॥ సోమయాగః॥

అనియతాశ్రభవేస్సఖ్యుః। గర్భంకాంసంశ్రితంపిదుః। అభినందిన్తీకృత్తుం జనాశ్చగ్ధ పరాయణః॥ సోమమార్చ్యం॥

ఫాల్గునేన సముపేత్యశిఖండీపత్రితాండవమఖండిత మాధాత్. సాక్షనాస్వజని తేనజయోగాత్ బ్రహ్మవాహసనిహపితభంగం॥ గం గేయ సంగరే॥

శంఖ్యాగిసింయతాకర్మకా హంసాపి సయోషితః। సహస్రప్రణయ క్తేపి కించ సంగోష్ట సర్వదా॥ పక్షాకరం॥

కింసర్వవృతగుణోపిలాసభరమన్ధరాస్తరుణాః। కా కుముదబాంధవాస్తర్విక సలిసురభాసమేతేకా॥ మదయంతికాలతా॥

కాముకకదంబ సద్భటపూణేన్ద్ర నిశీధిని భామాః। వాహ్యాకధంచ కాసతి కాంచన కిలశాశ్చ కీదృత్రయః॥ కామిసీవయోధరాకారాః॥

వృత్రాశ్రవాసీ నచపక్షిరాజః। చక్రానుధారి నచసోమయాజీ। త్రినేత్రధారి నచశూలపాణిః। జలంధరిత్రినఘటోనమేఘః॥ కోబ్ధరి కాయ॥

కుబ్జరూపా మహాదీర్ఘాః। నిజేవాబహుభాషిణి। స్వచ్ఛంది గమ సంనాస్తి। ఆనీతానైర్నిరంతరం॥

అంతజల శ్శిఖావహ్ని। స్త్రీనేత్రో మేఘగజనః। పర్వ పక్షి ది వారాత్రా। వదేతోగ సోసబుద్ధిమాన్॥ హృత్కా॥

సర్వాంగశూన్యం సువిరస్తపాత్రీం। దేవాదిద్రవ్యం సరవహనం

చఃప్రిప్రియం భాగవతానుకూలం భావభ్యూపంచతురోవదేత్తి ॥ వి
భూతిపంచు॥

అబీజం వృక్షవద్రూపం శౌభాషల్లవవజ్జితం పత్రంనాస్తి ఫలంనా
స్తి సుష్టికర్వస్తు తచ్చభాః॥ కుక్కగొడుగు॥

అస్థినాస్తిశిరోనాస్తి బాహురస్తి నిరంగుళి నిజీవాచనిరాహరీని
న్యంపురుషభక్షణం॥

సంతప్తాదశమధ్వజాతిగతినా సంమూర్ఛితా నిర్జలే తుర్యద్వాదశ
వద్దిస్త్రీయమతిమన్నేకాదశాభస్తనీ సావస్థీ సృపపంచమధ్వనవమీ భూ
సప్తమీ వజ్జితా ప్రాప్నోత్యష్టమవేదనాం త్వమధునా యార్ణం తృతీ
యోభవ॥

ఆనిన్నది యెలామన్నదశాద పదుతూపున్నదంటే- ఉదకంలేని స్థానమంచుపున్న పీతా మీ
సంవలనే వృషభం- కుంభం- సింహం- ధనస్సు- తుల- వృశ్చికం- మిథునం॥

కింతృష్టా కారికీదృగ్రధచరణమరం రౌతికః కాశ్చికాంచీ కోపస్తూరీ భు
జం గేకింకలహాశమంచాక్యసంబోధనం కింకాసుందర్యామపీంచుః కిథమ
చలభృతః కాచసంబుద్ధిరగ్నే ర్బీజంకింకావనీజారమణమతిహారా హే
మసారంగలీలా॥

హేమ. సారం. గలి. ఇల॥ లాలి. గరం. సామ. హే॥ హేలా. మలి. సాగ. గం॥
హేమసారంగలీలా॥

కోనిర్దృష్ట స్త్రీపురజయినా కశ్చకణాస్య హంతా నెద్యాం కూలే వి
ఘటయతికః కఃపరస్త్రీరతశ్చ కస్సన్నద్ధో భవతి సమరే భూషణం కిం
మచానాం కింమస్యంగా ధృవతివిమషాం మానపూజాపహారః॥

వారః. సరః. పూరః. జారః. పరః. హారః॥ మానపూజాపహారః॥

కోభుర్యేణోహ్యతే కింజలవిహగకులైః ప్రాప్యతేకోమనోభూః । కీ
దృక్షస్సార్వభౌమః కిమితికవిజనోవక్త్రీ జామాతృనామా యోగీంద్రైర్జ
వ్యతేకోమనసంచ సతతంకీదృగ్జ్ఞా సమేతః సాక్షాన్నారాయణశ్చప్ర

జల రఘుకులే భాసమానావతారః॥

కార్యః సర్వః కార్యః సార్యః వర్తః తార॥ భాసమానావతార్యః॥

చాసంయస్య బభంజరావణిపుష్పి శ్చి యిష్టందీరం కింశ్యాన్యం
లికుచేషుగోపికజనాః కంద్రీష్టుమాహున్తుహుః॥ ఆరోహ దివరోహణేన
సమతా పంచాక్షరీసంయుతా॥ కీంతస్యూత సమస్తశాస్త్రనిపుణా ఆ
లోచ్య వర్షోవర్షి॥ పంచాస్యచాపం రంగనగ్నిం జంబీరపీజం నంబ
నందనం॥

అథునా మధుకరపణినా గిరితోవ్యసకారదంపనీయేన త్రాసిస్సపా
లయేన్నాం విగతవికారో వినాయకో లక్ష్మ్యాః॥

అథునా- ధు- వర్ణశూన్యమగు- మధుకరశిల్పములో- ధు- వర్ణాంపూతే మకరపణినా ఆ
పును- మకరరాజుచేతను పట్టుకోబడినదైనను- అవకారదంపన- ప- కారవర్ణము శూన్యమ
గు- దంపతీశబ్దములో- ప- వర్ణముపూతే- దంపిఅపును- ఆజేంద్రుడు యెవనిచేత రక్షించబ
డెనా- విగతి- విడిపిబిడ్డి- వి-వర్ణమగు వినాయకోలక్ష్మ్యా- అనే శబ్దములో- వి- పూతే-నా
యకోలక్ష్మ్యాః అపును అనగా ఆలక్ష్మీనాయకుడు నన్ను రక్షించుగాక అని తాత్పర్యము॥

కాచిద్ద్వాలారమణవసతిం ప్రీషయంతీ కరండం దాసీహస్తా త్రభ
యమలిఖద్వ్యాళమన్యోపరిస్థం॥ గౌరీ కాంతం పవనతనయించలపకం చా
త్రభావం॥ పృచ్ఛత్యాగోనిపుణతిలకో మల్లినాథఃకవీంద్ర్యి॥

శరణిలోది తామరమృగ- వాయువ రాకుండా- మన్మథుడు రాకుండా- సూర్యోదయం
కాకుండా- తుష్కదరాకుండా- మరీచక అర్థం అంజనేయులను లిఖించడిం యెడుకంటే వి
శేషార్థం బ్రహ్మచారివాడేమిఅని తెలుపుదునిమిత్తం॥

పతిరతీవధనీసుభగోయువా॥ పరవిలాసవతీషు పరాబ్రుఖః॥ శిశురలం
కురుతే భవనంసదా॥ తదపిసానుదతీరుదతీకుతః॥

శ- యోగ్యమైనట్టి- శ- శక్తిలిమందు- గ- పాండవాడు॥

మలయాచల సంభూతే॥ మంచంచలతిమారుతే॥ నినింద వానరా
కాచి॥ తామిసీయామిసీముఖే॥

కుమారసంభవందృష్ట్యా రఘువంశే ప్రకీర్తితః రాక్షసానాం కుల
కేశీస్తో రామోరాజీవలోచనః॥

కేశవంపతితందృష్ట్యా భీమంచ విగతాయుషం ధార్తరాష్ట్రః పృ
రోదంతి పాండవా హర్షమాయయిః॥

పాతువో గిరిజామాతా యస్సద్వదశలోచనః తతైవ గిరిజామా
తా ద్వాదశాథాధాలోచనః॥

చాశీశః పాతుమాంపత్రీం పర్యంకస్తతుగలాదభూత్ మాతా పు
త్రా సపత్నీచ మేనాయీస్యదినోభవః॥

రావణేన వినాసితా సీతయా రావణోపిత వినారావణ సీతా
భార్య రాఘవో దిశకింధరః॥

పాండవానాం సభామధ్యే మర్యోక్షన ఉపాగతః తస్యైగాంచసు
పరాంచ రత్నాని వివిధాని॥

అంశుమన్, అంశుమన్, ఉపహనుధనియతి॥

విటస్యైవో నుహానత్ర మాగమావృత్యత్పత్రా అత్రసంబోధనం వ
త్తస్మాత్తాసికోవధిః॥

వలో- యుక్త- పిల్లవాడా- వెలుగుబింటి॥

సంధ్యావస్తనవేళాయాం తటాకాంతం ద్విజోత్తమైః అత్రక్రియావ
దంవక్తుం దత్తస్మాత్తాసికో వధిః॥

ద్విజోత్తమ, వి, ఎచ్చితివి॥

విషంభుజ్ క్షుప్త సహమాత్రైర్వినివాశముపయాస్యసి నాభ్యాంకే న
చరాజేంద్ర కృష్ణాజిన మకంటకిం॥

పకారం, రెండు సకారములు, కకారం యిది లేని కృష్ణాజినమునుధరించు, యి. అజి,
అం. రాజ్యం॥

పుహంగ వాహనంచైవ త్రింశ రసలైగుహం పాసాలపినకింపు
త్రాః సదారక్షతు భూపతిం॥

కృద్ధాశ్చ బుద్ధాశ్చ వివిక్తసంగాః । విప్రాఃపిషీసాలిభిగాధావాః ।
పతేకిమిద్భంగితదైవసర్వే । నేచ్ఛంతికిం మానవదాఘయానం ॥

గోతులే కుతులేబాలే । కాకులే వానముకులే । వియంపశ్యాతు
సుశ్యామే । ఖంజానాం కమలానవే ॥

దేవగాజో మయాదృప్తః । మహావారిని వారణే । అన్తన్నరంభి సో
మంచ । విషంపీత్యా గృహంయయా ॥

నదిరే వృక్షమూలే । అథవా శూన్యమందిరే । వామహస్త ప్రయో
గేణ భార్యయా కింప్రియోజనం ॥

వాలినం రావణంరానుం । సుగ్రీవంచ విభీషణం । శశురీఘ్నంభర
తంహత్యా । పీతమా కింప్రియోజనం ॥

అంబలి ద్వేషిణంవందే । కూరగాయ రిపుంసదా । పాల నేపి ప్ర
యంవందే । చింతకాయ శుభద్రవం ॥

కూజంతం రామరామేతి । శాకాయ లవణాయచ । అనిత్యానిశీరీగా
ణి । నగచ్ఛేద్యాప్తానత్రయం ॥

యస్విస్తు యుక్తితోపక్తి । కరేణఃకరణైర్నినా । తద్వస్త్విందీపరిశ్యా
మో । శుభ్యంపద్యాప్రిమాపతిః ॥

స్తనమండలమాశ్రిత్య । నఖస్యవరయోషితాం । కదాకణాయతేగా
శం । రమయా సహరంగరాట్ ॥

వేత్రాగ్రే కోటరంవాస్తి । నాస్తిబాణధరోయువా । ఇత్యుక్త్యా కురు
హంశ్యత్వా । విర్షినా సహాద్యయా ॥

గంగాయాంస్నానుముద్యుక్తా । పశోనావింశతిస్త్రియః । శత్రై కామక
రగ్రస్తా । పునర్వింశతి రాగతాః ॥

యదియా మాదిరాపన్న । భవంకిముబలాబలం । ప్రచ్ఛన్నాకిర్భి
షాదాన కద్దాని కరణక్రియాః ॥

గాక్షసేభ్య స్సతాంహృత్వా జనకస్యపురీంయయా। అత్రకర్తృపదంపస్తుః హైమందాస్యామికంకిణం॥

దివానపూజయేల్లింగం। గాత్రానింగం నపూజయేత్। సర్వదాపూజయేల్లింగం। దివాగాత్రానపూజయేత్॥

ప్రాతఃసూర్యోపసంగేన మధ్యాహ్నస్త్రిప్రశంసయా। గాత్రాచోగప్రసంగేన కాలోగచ్ఛతీఫమతాం॥

కింభూషణం వీనపయోధరాదాం। కీర్త్యశ్యమాచాంద్రమసీ ప్రభాతాః కింభూషితా దశకంతనీతా। హారాహహదేవరతాతమాణిః॥

గరిజా చూష్యజామాశ్యపుత్రపత్రాశనాశనః। తద్భూత్య స్వామిపుత్రా రేః సూతోమామభిరత్తుశు॥

వార్షిక మేనకః, కపురు, కిమరిస్వామి, నెమలి, హను, గరుడుడు, అసూరుడు, సూర్యుడు, కింబుడు, అన్నియుడు, కృష్ణమూర్తిః॥

ఖచరస్య సుతస్య సుతః ఖచరో జనకో ఖచరో జననీ ఖచరస్య సుతేనహణః ఖచరో హాహారోదితి జననీ ఖచరీ॥

వాయుః, భీమసేనః, ఘటోత్కచోరాక్షసః, భగవద్భీమసేనః సరాక్షసః, జననీహిడింబీరాక్షసీ॥ కర్ణానఘటోత్కచో హణః హిడింబీరోదిం॥

భుజంగమకులం కీర్త్యకరంసుకానుః పరాశరతిః కాంతావిస్తారయామాస కుచయోః కాబిభర్తికాం॥ విలాసినీహారలతామ్॥ విలాసినీ హారలతామ్॥

శకులప్రథమలకాగాదేశాశనజాతయః కథంవాచ్యాః। వికసితసరోజతలేయోమనాంస మదయన్తికీర్త్యశ్యః॥ యువతీవదనాకృతయః॥ యువతీవదనాకృతయః॥

ప్లక్ష్యః కీర్త్యక చకాస్తి స్ఫుటనవ కుసుమాశోక మాసావ్యకాలం। కింముంచన్త్యంబువాహః భవరిపునివహేసంజ్వరః కింభవశ్చ। కింనేత్రాపావృతిః స్యాత్ అతిశయలఘువః కేచకోద్రీహి భేదః। ప్రాయోగస్యా

అకహరణచరణచనదశః గళగహనదళనసరళ శరా। అతరళన తరత
నయ జయ। జయ దశరథతనయ జలజదళ నయనా॥

కంజరంపురిచద్రీంచ। మయోదాధి సదాధికా। కాధిదాసధిదాయో
మ। చంద్రీంచరిపురంజకం॥

దుండునుంచి చదివినా జెనకనుంచి చదివినా వాకటేమోస్తరు॥

దేవాకాని నికావాదే। వాహికాస్వస్వకాహివా। కాకారేభ భరే
కాకా। నిస్వభవ్యవ్యభస్వని॥

పిచరణం ఆచరణంపట్టపు మొదటనుంచి అయినా జెనకనుంచి అయినావాకటేమోస్తరు॥

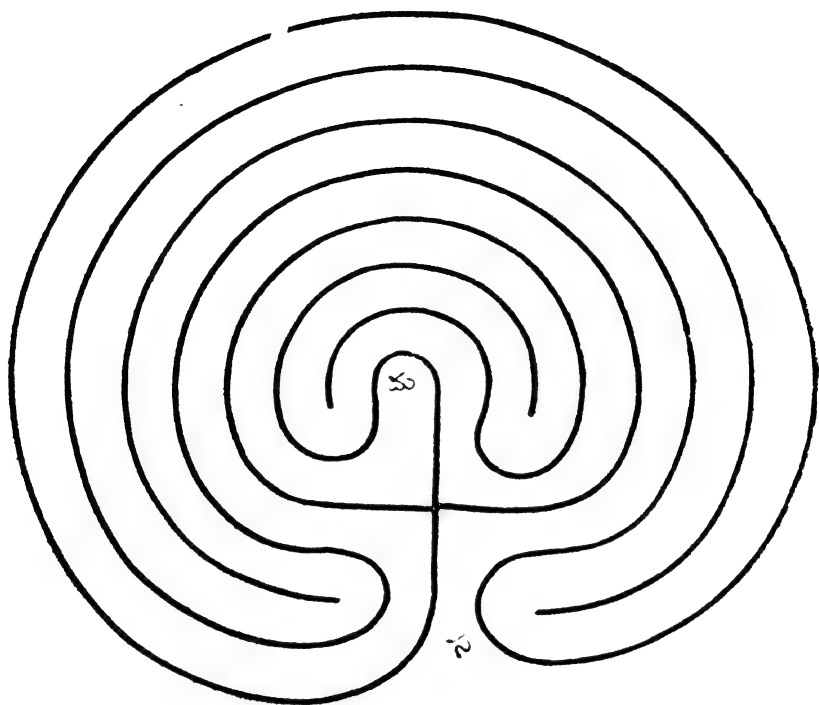
అంగుళ్యాకఃకవాటం ప్రహరతి కుటిలే మాధవః కింవసంతః నో
చక్రీకింకులాలః సహిధరణి ధగఃకిందివిజిహ్వాః ఫణీంద్రీః నాహంఘో
రాహమద్వీత్వమసి ఖగపతిరోహరిః కింకింపీంద్రీః ఇత్యేవం సత్యభా
నూప్రతివచనజడః పాతుమాం పద్మనాభః॥

భిక్షాధీన స్వయాతస్సు తనుబలిమఖం తాండవంక్వాబ్జభద్రే। మ
న్యే బృందావవాంతేక్వచ సమృగశిశుః నైవజా నేవరాహం బాలేక
శ్చిన్నదృష్టో జరతప్రసవతిగోపపవాస్యవేత్తా లీలాసల్లాప ఇద్ధం జల
నిధి హిమవతగ్రస్యయోః పాతుయుష్టా॥

నాధవిలోకయమేఘం కృతస్తవపావమిశాయాః। సహిసహిపశ్య ప
యోధరమపసారయకంచుకీమురసః॥

అభిమాన్యుడు భేదిండును వెళ్లిన పక్ష పూహం.

మాకు తెలిసేవున్న యీ పూహం ప్రింటు వెయ్యడమయినది.
భారతములోవున్న యితర పూహములు యెవ్వరైనా ప్రింటు చేయెడల
ప్రింటు వేసి పంపినవారికి వక ప్రతి పంపబడును.

ఇది నాబుగుగీట్లదిమోస్తరునిమిత్తం వెయ్యడమైనది. ౮-౧౬ యీ
మోస్తరుగా యింకా రెట్టింపనకొద్దీ విస్తారముగా రెట్టింపి వా
లా చిక్కుగానున్న వుంటుంది.

స, అక్షరము సయింధవుడు దగ్గరనుంచి దు, అక్షరం మర్యోధను
డు దగ్గరకు గీట్లమధ్యనుంచి వెళ్లుతుంది.

ఉ॥ పైగడి నాగు గుర్రమును బాగుగబట్టుచు జాట్టుముట్టి సు ద్రాగ
ముమీర గేరు చతురంగమునంగల గల్ల నన్నిటన్ సాగగ జేసె భాసిలితి
సార మపారముగా నుతింపగా శ్రీగురు వత్సవాయ వర సింహానగాధి
ప శ్రీజగన్నాథ॥

చవరంగము పయిచుట్టువరసలలో యేగచులలోపున్నాఅరవైనాలుగుగ
దులు గుర్రమును దాటించడము.

పైచుట్టువరుసలో యేసుగయింటనుంచి అరవైనాలుగు గదులు గుర్ర
మును దాటించడమును గురించి. ఇదేప్రకారము యెడమప్రక్కనున్నవి
నుగయింటనుంచి తిప్పిదాటించవచ్చును.

౭	౧౮	౩౧	౪౮	౫	౨౦	౩౩	౪౬
౩౨	౪౯	౬	౧౯	౩౨	౪౭	౪	౨౧
౧౭	౮	౫౧	౫౮	౬౩	౬౦	౪౫	౩౪
౫౨	౨౯	౬౪	౬౧	౫౪	౫౭	౨౨	౩
౯	౧౬	౫౫	౫౨	౫౯	౬౨	౩౫	౪౪
౨౮	౩౯	౨౬	౧౩	౫౬	౫౩	౨	౨౩
౧౫	౧౦	౪౧	౩౮	౨౫	౧౨	౪౩	౩౬
౪౦	౨౭	౧౪	౧౧	౪౨	౩౭	౨౪	౧

సమస్యను గమనించి దీనిని పరిష్కరించుటకు అవసరమైన సమాచారమును గురించి అన్వేషించుటకు సలహా ఇవ్వబడింది.
 దీనిని పరిష్కరించుటకు అవసరమైన సమాచారమును గురించి అన్వేషించుటకు సలహా ఇవ్వబడింది.

10	2	3	33	10	2	3	33
33	33	10	1	33	33	10	3
3	33	10	22	10	22	33	33
33	33	10	22	10	22	3	33
33	3	22	22	22	22	22	33
33	33	22	10	22	33	33	1
3	33	33	33	33	33	33	33
33	33	33	33	33	33	33	33

చుట్టుగమలలో శకటుయింటనుంది అరవైనానుగమలు కాబడం.
 ఈలాగే యెడమ పార్శ్వము శకటుయింటనుంది తిప్పి వే శేది.

౩౫	౪౫	౨	౨౦	౩౩	౪౬	౫	౨౦
౪	౨౩	౩౪	౪౨	౬	౨౦	౩౨	౪౫
౪౪	౩౬	౫౦	౬౪	౫౨	౬౦	౦౪	౪
౨౪	౪	౫౪	౬౦	౫౪	౬౩	౪౪	౩౦
౩౨	౫౦	౨౫	౫౨	౫౪	౫౬	౩	౦౦
౦౦	౦౩	౩౪	౫౫	౬౨	౫౩	౩౦	౫౩
౩౪	౨౬	౦౫	౦౨	౪౦	౨౦	౦౪	౨౦
౦౪	౦౦	౪౦	౨౨	౦౬	౦	౪౦	౨౪

మట్టుగమలలో రాజయింటనుంచి అరవైవారుగురుమలు దాటడం.
 ఈలాగే యెడమపార్శ్వము మంత్రియింటనుంచి తిప్పివేరేది.

౧౮	౩౧	౪౬	౭	౧౬	౩౩	౪౮	౯
౪౫	౬	౧౭	౩౨	౪౭	౮	౧౫	౩౪
౩౦	౧౯	౬౦	౫౫	౬౯	౫౧	౧౦	౦
౫	౪౪	౬	౫౨	౫౯	౫౬	౩౫	
౬౦	౫౯	౫౮	౬౧	౫౪	౧౩	౫౦	౧౧
౪౩	౪	౫౬	౬౪	౫౭	౩౯	౫౫	౩౬
౬౮	౬౧	౨	౪౧	౨౬	౨౩	౧౨	౩౯
౩	౪౨	౨౭	౨౨	౧	౪౦	౩౭	౨౪

మట్టుగమలలో గుర్రపయింటనుంచి అరవైనాలుగుగమలూ
 దొట్టడములో సకముమట్టుకు ముప్పయిరెండుగమలు దాటి తిరిగివుం
 డిపోయినముప్పయిరెండుగమలు దాటించడమిస్తు గురించి.

౨౨	౫	౧౮	౯	౩౨	౩	౨౮	౧౫
౧౧	౧౦	౨౦	౪	౨౫	౧౨	౩	౧
౨	౨౩	౧౨		౮	౨౯	౧౪	౨౬
౧౧	౨౦	౭	౨౪	౧౩	౨౨	౧	౩౦
౨౨	౫	౧౮	౯	౩౨	౩	౨౮	౧౫
౧౯	౧౦	౨౧	౪	౨౫	౧౨	౩౧	౨
౨	౨౩	౧౨	౧౭	౮	౨౯	౧౪	౨౬
౧౧	౨౦	౭	౨౪	౧౩	౨౨	౧	౩౦

శా॥ ప్రైకవారముగాక దానికి సమీపంబైన కైవారముం దేకోణం
బుననున్న ౯౦ని తురగంబీముప్పు దార్జ్యముగా దాకించేసితి భూసురెంబి
కృత సద్ధస్తార్థ సంచితనా॥ త్తి కాయఃవ్య జగత్పితండ్ర వర త్తి సింహ
ది రాజోత్తమ-॥

చుట్టూ ఎకవః గమలు ఎదిలివేసి లోపల రెండోవరసలో యెక్కి-డవు
నా పైచుట్టువరసగాక లోపలవున్న ముప్పయితిగుడులు గురిమను
దాటించడము. గుర్రపయింటకు సమానముగావున్న లోపలరెండవ
రస గదిలోనుంచి దాటించడము. ఇదెప్పికారము యెడమప్రక్కనుం
చి తీపు దాటించవచ్చును.

	౨౭	౧౦	౧౯	౪	౨౧	౧౨	
	౧౪	౫	౨౪	౧౧	౩౨	౩	
	౯	౨౬	౧౭	౨౦	౧౩	౨౨	
	౬	౩౩	౮	౨౯	౨	౩౫	
	౨౫	౧౬	౩౧	౩౪	౨౩	౧౪	
	౩౬	౭	౨౪	౧౫	౩౦	౧	

చుట్టూ వకవరసగదులు వదిలివేసి లోపల రెండువరసలో
యెక్కడ ఉన్నా వైచుట్టువరసగాక లోపలవున్న ముప్పయితిరుగదులు
గుర్రమును దాటించడము.

ఇది గట్టుయింటకు సమానముగావున్న లోపల రెండవవరస గదిలోనుంచి
దాటించడము. ఇదే ప్రకారము యెడమ ప్రక్కనుంచి కీర్తి దాటించవచ్చును.

	౨౪	౧౯	౪	౧౧	౩౦	౨౧	
	౫	౧౦	౨౩	౨౦	౩	౧౨	
	౧౮	౨౫	౩౬	౨౯	౨౨	౩౧	
	౯	౬	౧౭	౩౨	౧౩	౨	
	౨౬	౩౫	౮	౧౫	౨౮	౩౩	
	౭	౧౬	౨౭	౩౪	౧	౧౪	

మట్టా వకవరసగదులు సదిలివేసి లోపల రెండోవరసలో యొక్క
 ఉవువానై నుట్టువరసగాక లోపలవున్న ముప్పయిఆరు గదులుగురము
 ను దాటించడము. కాబయింటకు సమానముగావున్న లోపలరెండవ
 వరస గదిలోనుంచి దాటించడము. ఇదే ప్రకారముయెడముద్రక్క- నునితి
 ప్పు ముంత్రియింటకు సమానముగావున్న గదిలోనుంచిదాటించవచ్చును.

	౧౯	౬	౨౫	౨౪	౧౭	౪	
	౨౪	౨౭	౧౮	౫	౩౨	౨౯	
	౭	౨౦	౯	౨౨	౩	౧౬	
	౧౦	౨౩	౧౨	౩౫	౩౦	౩౩	
	౧౩	౮	౨౧	౩౧	౧౫	౨౯	
	౨౨	౧౧	౧౪	౧	౩౪	౩౧	

స్త్రీమట్టుగమలలో రాజయింటనుంచి అరవైనాలుగుగమలూదాటడములో సఖమమట్టుకు ముప్పయి రెండు గమలుదాటితిరిగీవుండిపోయినముప్పయి రెండుగమలుదాటిం చడమునుగురించి.

ఈలా గేయెడమపార్శ్వముమంత్రియింటనుంచి తిప్పివేసేది.

౨౨	౧౩	౨౬	౯	౨౦	౭	౩౨	౩
౨౭	౧౦	౨౧	౧౬	౨౫	౪	౧౯	౬
౧౪	౨౩	౧౨	౨౯	౮	౧౭	౨	౩౧
౧౧	౨౮	౧౫	౨౪	౧	౩౦	౫	౧౮
౨౨	౧౩	౨౬	౯	౨౦	౭	౩౨	౩
౨౭	౧౦	౨౧	౧౬	౨౫	౪	౧౯	౬
౧౪	౨౩	౧౨	౨౯	౮	౧౭	౨	౩౧
౧౧	౨౮	౧౫	౨౪	౧	౩౦	౫	౧౮

ప్రేమప్టుగమలలో యేనుగయింటను. | అరవైనాలుగుగమలూదాటడ
ములో సఖమమట్టుకు ముప్పయి రెండు గమలుదాటిరిగీవుండిపోయినము
ప్పయి రెండుగమలుదాటించడమునుగురించి.

ఈలా గేయెడమపార్శ్వమయేనుగయింటనుంచితిప్పి వేసేది.

౪	౨౨	౧౩	౨౮	౭	౩౨	౧౫	౧౮
౧౨	౨౫	౬	౨౧	౧౪	౧౭	౮	౩౧
౨౩	౪	౨౭	౧౦	౨౯	౨	౧౯	౧౬
౨౬	౧౧	౨౪	౩	౨౦	౯	౩౦	౧
౫	౨౨	౧౩	౨౮	౭	౩౨	౧౫	౧౮
౧౨	౨౫	౬	౨౧	౧౪	౧౭	౮	౩౧
౨౩	౪	౨౭	౧౦	౨౯	౨	౧౯	౧౬
౨౬	౧౧	౨౪	౩	౨౦	౯	౩౦	౧

ప్రేమట్టుగమలలో శగటుయింటనుంపితరవై నాలుగుగమలూదాటడ
ములో సఖముమట్టుకుముప్పయి రెండు గమలుదాటితిరిగివుండిపోయినము
ప్పయి రెండుగమలుదాటిం చడమునుగురించి.

ఈలోగేయెడమపార్శ్వముశగటుయింటనుంచితిప్పి వేసేది.

౭	౨౨	౯	౩౦	౧౩	౨౪	౩	౩౨
౧౦	౨౯	౬	౨౩	౪	౩౧	౧౪	౧౭
౨౧	౮	౨౭	౧౨	౧౯	౧౬	౨౫	౨
౨౮	౧౧	౨౦	౫	౨౬	౧	౧౮	౧౫
౭	౨౨	౯	౩౦	౧౩	౨౪	౩	౩౨
౧౦	౨౯	౬	౨౩	౪	౩౧	౧౪	౧౭
౨౧	౮	౨౭	౧౨	౧౯	౧౬	౨౫	౨
౨౮	౧౧	౨౦	౫	౨౬	౧	౧౮	౧౫

10205

